МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и молодежной политики Чувашской Республики

Отдел образования и социального развития администрации Цивильского муниципального округа

МБОУ "Малоянгорчинская ООШ им.В.Т.Трофимова"

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Иванова Ирина Леонидовна

Подписан: Иванова Ирина Леонидовна
DN: C=RU, S=Чувашская Республика - Чувашия, L=д. Малое Янгорчино, T=ДИРЕКТОР, O="МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ ""МАЛОЯНГОРЧИНСКАЯ ОСНОВНАЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА ИМЕНИ ТРОФИМОВА ВЕНИАМИНА ТРОФИМОВИЧА"" ЦИВИЛЬСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО ОКРУГА ЧУВАШСКОЙ РЕСПУБЛИКИ", СНИЛС=02479453269, ИНН=211500486706, E=ivanova.irina71@yandex.ru, G=Ирина Леонидовна, SN=Иванова, CN=Иванова Ирина Леонидовна
Основание: Я являюсь автором этого документа
Местоположение: место подписания
Дата: 2025.11.10 15:03:53+03'00'
Foxit Reader Версия: 10.1.3

Иванова И.Л.

Приказ № 80-ОД

от «28» 08. 2025 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета

«Родной (чувашский) язкык»

для обучающихся 1-4 классов

Малое Янгорчино 2025

Умĕн калани

Пуплеве пур енлĕн аталантарасси вулас, çырас, çыхăнуллă калаçас, тăнласа ăнланас мехелсене куллен вăйлатни çинче никĕсленсе тăрать. Шăп çавăнпа ĕнтĕ тăван чĕлхе урокĕсенче çыхăнуллă текстпа ĕçлесси тĕп вырăнта пулмалла. Ачасем ăна вуласа е тăнласа ун тăрăх калаçаççĕ, хăйсем текст хайлаççĕ, çыру хăнăхтарăвĕсем пурнăçлаççĕ.

Пуплеве аталантармалли тепĕр ăслай — ачасем тăван чĕлхери морфологи мелĕсемпе, урăхла каласан, сăмахсен тĕрлĕ формипе усă курма пĕлнине куллен лайăхлатасси.

Пуплеве аталантарассин виççĕмĕш ене вăл — ачасене пуплеве тииткерме хăнăхтарни, урăхла каласан, чĕлхе тишкерĕвне вĕрентни. Ку вăл пуплеве фонетикăпа графика. орфографипе пунктуаци, морфологипе синтаксис, сăмах тытăмĕпе сăмах пулăвĕ енчен ансаттăн тишкерессипе çыхăнать.

Челхе «мулĕн» тĕрлĕ сийне тишкересси класран класа анлăланса пырать, пуплеве аталантарассин тĕллевĕсемпе тачă çыхăнать. Тăван чĕлхене тишкерме вĕрентесси пуçламăш классенче çакнашкал йĕркепе пулса пырать.

Сасăсемпе сас паллисем. Вĕсем хушшинчи уйрăмлăхсем çинчен ачасем I—II классенчех пĕлеççĕ. Сасăсем уçă тата хупă, хытă тата çемçе, янравлă тата янравсăр пулнине палăртма вĕренеççĕ; ***сыпăк, пусăм*** ăнлавсемпе паллашаççĕ, схемăпа усă курса сăмахсен сасăпа сас палли тытăмне тишкереççĕ. Вулама-çырма вĕренмелли кашни урокрах ачасем пуплевĕн ансат тĕслĕхĕсене пăхса тухаççĕ, çавнамай фонетика терминĕсемпе усăкурматахăнăхаççĕ, II класра фонетикăпа графика тишкерĕвĕ тĕрĕс çырма вĕрентессипе тата пуплев кăлтăкĕсене юсассипе çыхăнать.

II-IV классенче ачасен çак пĕлĕвĕсемпе ăслайĕсем, хăнăхăвĕсем малалла аталанаççĕ. Вĕсен пуплеве тăнлас-итлес сисĕмĕ çивĕчленет, сăмахăн сасăпа сас палли тытăмне чухласси лайăхланать. Ку тапхăрта фонетикăпа графика тишкерĕвĕпе усă курнин тĕп тĕллевĕсем — йăнăшсăр çырса илес, илтнипе çырас, çырнине тĕрĕслес ăслайсене вĕрентесси, тĕрĕс çырас хăнăхусене лайăхлатасси.

Сăмах. Пуçламăш шкулта вĕренекенсен сăмах йышне пуян-латăссйне тăвать çулĕпех тĕп тĕллевсенчен пĕри тесе шутламалла. Ку тĕллеве пуплеве пур енлĕн аталантармалли уроксенче тĕрлĕ хăнăхтару тутарса пурнăçламалла. Чĕлхемĕрти сăмахсем вăл е ку япалана, пулăма, вĕсен ĕçне т.ыт.те палăртнине, пĕлтерĕшĕпе çывăх е хире-хирĕç пулнине, предложенире, текстра сăмахпа темиçе пĕлтерĕшпе усă курма май пуррине ачасем чĕлхе теорине тӳррĕн вĕренсе мар, тĕрлĕ хăнăхтару, сăнавсем тунă май куç кĕрет курмалла. Вĕсем шухăша тĕрĕсрех палăртакан сăмахсене суйлама вĕренсе пыраççĕ, сăмах йышĕ пуянланса пырать, унпа усă курасси лайăхланать.

II класра сăмах тытăмĕпе ***(сăмах тымарĕ, пер тымарлă сăмахсем)*** паллаштарма пăхнă. Анчах ку терминсемпе паллаштаричченех сăмахсем пĕлтерĕшлĕ пайсенчен тăнине асăрхама пулăшакан, вăл е ку пĕлтерĕшлĕ пай пуррине кура сăмахăн пĕлтерĕшне тавçăрма вĕрентекен хăнăхтарусемпе усă курмалла. Çакă ачасен сăмах йышне пуянлатас ĕçре пысăк вътрăн йышăнмалла.

III класра сăмах тытăмне туллинрех вĕренме палăртнă. Вулав татаçыру хăнăхтарăвĕсем пурнăçланă май вĕренекенсем ансат тĕслĕхсенче сăмах тавакан тата сăмаха улăштаракан аффикссене асăрхама пуçлаççĕ, çапла вара вĕсем сăмахпа сăмахăн форми хушшинчи уйрăмлăха курма хăнăхаççĕ.

IV класра маларах вĕреннĕ пуллев пайĕсемпе тĕплĕнрех паллаштарма. япала ячĕсем мĕнле ӳкĕмрине чухлама, терминпа усă курма, анлă усă куракан сăмахсене тĕрлĕ ӳкĕмре лартма, тĕрĕс калама тата çырма вĕрентмелле.

Предложени. Кĕçĕн классенче вĕренекенсен: 1) предложени пуплевĕн тĕллевне кура калуллă, ыйтуллă е хистевлĕ (хушуллă) пулнине, ăна мĕнле каланине кура - кăшкăруллă е кăшкăрусăр пулни синчен; 2) предложени членĕсем çинчен; 3) предложенири сăмахсен çыхăнăвĕ çинчен; 4) предложени сăмах майлашăвĕсенчен тăни çинчен пĕлмелле, Çак ăнлавсемпе ачасене 4 çул хушшинче ерипен паллаштарса çитермелле.

I класра ачасем предложение пуплевре асăрхама, ăна сăмах-ран уйăрма, ăна (тишкернĕ хыççăн) çырма, пысăк сас паллинчен пуçлама, вĕсĕнче пăнчă лартма вĕренеççĕ.

II класра предложени вĕçĕнче, пăнчăсăр пуçне, ыйту е кăшкăру палли лартассипе паллашаççĕ, уйрăм сăмахсене палăртса калама, предложени вĕçĕнчи паллăпа тивĕçӳллĕ интонаци тума хăнăхаççĕ.

III класра вĕренекенсем предложени пуплев тĕллевне кура калуллă, ыйтуллă, хистевлĕ, интонацине кура - кăшкăруллă е кăшкăрусăр пулни çинчен пĕлмелле, предложенин çак тĕсĕсемпе пуплевре тĕрĕс усă курма хăнăхмалла.

IV класра ачасем пĕр йышши членлă (япала ячĕпе паллă ячĕ-сенчен, глаголтан пулнă тĕслĕхсем) предложенисемпе паллашаççĕ. Ку предложенисене тĕрĕс интонаципе калама, вĕсемпе калаçура тата çырура усă курма, пĕр йышши членсене çырура хӳреллĕ пăнчăпа (ансат тĕслĕхсем) уйăрма вĕренмелле.

Çыхăнуллă пуплев. Кĕçĕн çулхи ачасем малашне мĕнле вĕренсе пырасси, ăс-тăн илесси пуплевпе шухăшлав аталанăвĕнчен килет. Çавна кура çыхăнуллă пуплев хăнăхтарăвĕсем кашни урок-рах тĕп вырăнта пулмалла. Вĕсене текста вулассипе, тăнлассипе çыхăнтармалла, вĕсемпе пĕрлех текст тăвасси те, ăна çырасси те кашни класрах тивĕçлĕ вырăн йышăнмалла.

Ăславлă (творчествăллă) çыру урокĕсем

Программăри тăван чĕлхе курсĕнче ятарласа ăславлă çыру урокĕсем палăртнă. Вĕсене II класран пуçласа икĕ эрнере пĕрре ирттермелле.

Çыру урокĕсене тĕллевлĕ те тухăçлă ирттерес тесен кашни вĕренӳ чĕрĕкĕнче миçе изложенипе сочинени ирттермеллине, вĕсенчен хăшĕсем сăмах вĕççĕн тата çырса пурнăçламаллисем пулмаллине, текст тума вĕренессин хăш йывăрлăхĕсемпе çыхăнмаллине, тăван чĕлхе ытти уроксемпе мĕнле шайлашмаллине малтанах палăртса хумалла.

Аслав çыру урокĕсем чĕлхе урокĕсемпе тачă çыхăнса тăмалла.

Изложенипе сочинени калăпăшĕ пуçламăш классенче пысăк пулмалла мар. Вĕсене тӳрех тасан çыртармалла, икĕ хут çыртарса пĕр урокран ытла тăстармалла мар. Пĕчĕкрех ĕçсене вулав тата чĕлхе урокĕсенче ирттерме е класра лайăх хатĕрлентерсе киле пама та юрать.

Çырма вĕрентесси. Тĕрĕс те илемлĕ çырасси.

Таса та илемлĕ çырма вĕрентме программăра ятарлă уроксем палăртман. Ку ĕçе тăван чĕлхе урокĕсенче куллен туса пымалла. I класра çыру хăнăхтарăвĕсене «Çыру тетрачĕпе» усă курса йĕркелемелле. Алă хусканăвне, куç виçине лайăхлатмалли ятарлă хăнăхтарусем I—II классенче тăтăшах тутармалла. Кăткăсрах сас паллисене çырма, вĕсене çыхăнтарма пĕлнине лайăхлатас тĕллевпе III—IV классенче те ятарлă хăнăххарусем тăтăшах ирттермелле, алăпа

çырнă е пичетленĕ сăмахсене, предложенисене, текста çырса илмелли, шутланă тата итленĕ тăрăх çырмалли ĕçсем сĕнмелле.

КĔТЕКЕН РЕЗУЛЬТАТСЕМ

Вĕренĕвĕн Универсаллă Действийĕн ушкăнĕсем

Пĕтĕмĕшле вĕрентĕвĕн тĕп тĕллевĕсемпе килĕшӳллĕн ВУД 4 ушкăнне уйăрма пулать: харкамлă (личностный), регулятивлă, пĕлӳсем туянас (познавательный) тата хутшăнуллă (коммуникативлă).

Харкамлă ВУДсем

Вĕренӳ ĕç-хĕлĕпе çыхăнтарса, харкамлă ĕçсен виçĕ тĕсне уйăратпăр:

1. Професси тĕлĕшĕнчен харкам вырăнне шырани.
2. Пĕлтерĕшлĕх (вĕренӳ тĕллевĕпе сунăмĕ, е, урăхла каласан, вĕренӳ результачĕпе унăн кирлĕлĕхĕ хушшинчи çыхăнăва палăртни). Вĕренекенĕн хăйне çак ыйтăва памалла та ăна хуравлама пултармалла: «Мĕн тума тата мĕн тĕллевпе вĕренетĕп эпĕ?»
3. Кăмăл-сипетлĕх ориентацийĕ. Вĕренсе ăса хывакан содержание харкамлăх тата социаллă опыта кура мораль тĕлĕшĕнчен хаклани.

Регулятивлă ВУДсем

1. Мĕн пĕлнине тата мĕн пĕлменнине шута илсе вĕренӳ задачине палăртмалли тĕллеве лартни.
2. Ĕçсен йĕркин планне туни; вĕçĕнчи результата кура пайăр ĕçсен тĕллевĕсене палăртни.
3. Прогноз туни. Урăхла каласан, результата тата туянакан пĕлӳсен шайне малтанах курса тăни.
4. Ĕç майне тата унăн результатне малтанах палăртнă калăппа танлаштарса тĕрĕслени.
5. Коррекци - результата вĕренекен хăй, юлташĕсем тата учитель хаклавне кура плана тата ĕç майĕпе йĕркине улшăнусем кĕртни.
6. Хаклав – мĕне вĕреннине тата мĕне вĕренмеллине, вĕреннин шайĕпе пахалăхне вĕренекен хăй палăртни; ĕç результатне хаклани.
7. Саморегуляци – йывăрлăхсене çĕнтермелли майсене тупса палăртас пултарулăх.

Пĕлӳсем туянас ВУДсем

Кунта пĕтĕмĕшле вĕренӳ(1), паллăпа символ ĕçĕсене (2) логика вĕренӳ ĕçĕсене(3) тата ыйтăва лартса ăна татса панине(4) кĕртетпĕр. Вĕсене хăйсене çапларах вакласа яма пулать.

1. Пĕтĕмĕшле вĕренӳ универсаллă ĕçсем:

- пĕлӳсене туянас тĕллеве харпăр хăй тĕллĕнех уйăрса палăртни;
- пуçламăш шкулшăн шăл çемми ИКТ тата информацин ытти çăлкуçĕсемпе усă курса тивĕçлĕ информацие тупса уйăрни;
- пĕлӳсен тытăмне палăртни;
- сасăллă тата çырулла пуплев ăслани;
- конкретлă условисенче задачăна шутламалли уйрăмах тухăçлă мелсемпе майсене суйласа илни;
- ĕç майĕсемпе условийĕсен рефлексийĕ, ĕç юхăмĕпе результачĕсене тĕрĕслени тата хаклани;
- вулав тĕллевне тата вулав тĕсне суйласа илме ăнланса вулани; тĕрлĕ жанрлă текстсене итлесе тивĕçлĕ информаци илни; тĕп тата иккĕмĕшле информацие палăртни; илемлĕ, ăслăх, публицистика тата официаллă ĕç стилĕсемлĕ текстсене ирĕклĕнех ăнланса йышăнни; массăллă информаци хатĕрĕсен чĕлхине ăнланса хак пани;
- проблемăна лартса калăплани, творчествăллă тата шыравлă проблемăсене татса панă чухне харкам тĕллĕнех ĕç алгоритмне туни.

2. Паллăпа символ ĕçĕсем:

- калăпсем туни – обьекта туйăм форминчен калăпа (уçлăхпа графика е паллăпа символ) куçарни;
- пĕтĕмĕшле законсене палăртас тĕллевпе калăпа юсаса урăхлатни.

3. Логика вĕренӳ ĕçĕсем:

- анализ - обьекта тĕп тата иккĕмĕшле паллисене кăтартас тĕллевпе сӳтсе пăрахни;

- синтез – пайсене пĕр çĕре пуçтарни, çав шутра сиксе юлнă пайсене хушни те;
- обьектсене танлаштармалли, ушкăнламалли критерисемпе никĕссене суйласа илни;
- ăнлав патне илсе çитерни, сăлтавпа тĕллев çыхăнăвĕсене кăтартни;
-рассужденисен логикăллă сăнчăрне йĕркелени, çирĕплетсе каланин тĕрĕслĕхне сӳтсе явни;
- доказательство;
- гипотезăсем кăларса тăратса вĕсене сăлтавлани.
4. Ыйтăва (проблемăна) лартса ăна татса пани:
- ыйтăва лартни;
- творчествăллă тата шыравлă ыйтусене татса памалли майсене харкам тĕллĕн туни.

Хутшăнуллă ВУДсем

1.Учительпе тата тантăшсемпе хутшăнса вĕренессине планлани – кашни хутшăнаканăн тĕллевĕпе функцийĕсене, хутшăну майĕсене палăртни.
2.Ыйтусем лартни – информацие шырас тата пуçтарас ĕĕе хастар хутшăнса хăюллăнах ыйтусем лартни.
3.Конфликтсене татса пани – проблемăна асăрхани, конфликта тепĕр майлă татса памалли майсене шырани тата пахалани, юрăхлă майпа усă курни.
4.Партнер хăтланчăкне (поведение) ертсе пыни – тĕрĕслени, тӳрлетни, унăн ĕçĕсене хаклани.
5.Харкам шухăшсемпе сунăмсене хутшăну задачисемпе условийĕсене кура туллин те тĕрĕс палăртни; монологла тата диалогла пуплев тунă чухне тăван чĕлхен грамматика нормисемпе тĕрĕс усă курни.

ПЛАНИРУЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ИЗУЧЕНИЯ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

Ачасен 1 класран вĕренсе тухнă тĕле кĕтекен результачĕсем.

Харкамлăх результачĕсем:
- ачасем хăйсем вĕренекен пулнине ăнланни, вĕренекенĕн яваплăхĕсене уçăмласа пыни;
- ачасем Тăван çер-шыв, тăван халăх, тăван чĕлхе ăнлавĕсене ăша хывни, хăйсем хăш халăх ывăл-хĕрĕ пулнине ăнланни, вĕсен тăван халăха хисеплес туйăм амаланма пуçлани;
- ачасем таврари пурнăç, этем, çут çанталăк çинчен мĕн пĕлни анлăланма пуçлани, тавра курăмĕ йĕркеленсе пыни;
- харпăр хăйĕн тата тантăшĕсен ĕç-хĕлне сăнас-хаклас ăслай-хăнăхусене алла илсе пыни.

Предметсен пĕрлĕхлĕ результачĕсем:
- ачасен шухăшлавĕ пур енлĕн аталанса пыни, вĕсем тишкерӳ, пĕтĕçтерӳ, пĕтĕмлетӳ ĕçĕсене вĕренсе пыни;
- ачасен пуплевĕ пур енлĕн аталанса, вĕсем пуплев ĕçĕ-хĕлĕсене (итлев, вулав, çыру, калу) вĕренсе пыни;
- кĕнекепе ĕçлеме вĕренсе пыни.

Предметăн пайрам результачĕсем:
- тăван чĕлхери тĕп сасăсене, вĕсене палăртмалли сас паллисене, сăмахри сасăсен пахалăхне (уçă е хупă), йĕркине, хытă тата çемçе сасăсене сăмахра паллама, çырура палăртма пĕлни;
- сăмахсене, предложенисене, пысăк мар тĕрлĕ жанрлă текстсене вуласа ăнланма пултарни;
- пур сасă пуххи сăмах, сăмах пуххи предложени пулайманнине ăнланни;
-сас паллисене (пĕчĕккисене тата пысăккисене), вĕсен çыхăнăвĕсене, сăмахсене, предложенисене тĕрĕс евĕрлесе çырса илме, тĕрĕслеме вĕренни;
- уйрăм сăмахсене, 3-4 сăмахран тăракан, тытăмĕпе ансат предложенисене илтнĕ тăрăх çырма пултарни;
- чĕлхе пĕлĕвĕн хăш-пĕр ансат ăнлавĕсемпе терминĕсене (уçă е хупă сасă, сас палли, сыпăк, сăмах, предложени, текст) уçăмлани.

Ачасен 2 класран вĕренсе тухнă тĕле кĕтекен результачĕсем.

Харкамлăх результачĕсем:
- тăван чĕлхене хаклама, хисеплеме хăнăхса пыни;
- кашни халăхăн хăйĕн чĕлхи пулнине, вăл ыттисенчен уйрăлса тăнине ăнланни;

- чĕлхепе кăсăкланма пуçлани, харпăр хăй пуплевне лайăхлатас кăмăл-туйăм амаланни.
Предметсен пĕрлĕхлĕ результачĕсем:
- пулăмсене тарăнрах ăнланма вĕренсе пыни;
- ăнлавсене уçăмлама, ушкăнлама хăнăхса пыни;
- тишкерӳ-пĕтĕçтерӳ, танлаштару хăнăхăвĕсем çирĕпленсе пыни.
Предметăн пайрам результачĕсем:
- ачасем алфавитри сас паллисене, вĕсен пĕлтерĕшĕсене, уçă тата хупă сасăсен уйрăмлăхĕсене, сăмахри уçă сасă çине пусăм ӳкни-ӳкменнине, сасăсем хытă тата çемçе пулнине, сăмахсене пĕр йĕркерен теприне мĕнле куçармаллине пĕлни;
- 35 – 40 сăмахлă текста каллиграфии тĕлĕшĕнчен тĕрĕс те таса, сас паллисене сиктерсе хăвармасăр, пăтраштармасăр пăхса çырма пултарни;
- 25 – 30 сăмахлă текста итленипе (диктант) çырма вĕренсе пыни;
- сăмаха сыпăклама, пĕр йĕркерен тепĕр йĕркене тĕрĕс куçарма, çемçе хупă сасăсене çырура тĕрĕс палăртма, вăрăм хупă сасăллă сăмахсене тĕрĕс çырни;
- çын ячĕпе хушаматне, ашшĕ ятне. Выльăхсемпе чĕр чунсен уйрăм ячĕсене, хула, ял, урам, юхан шыв ячĕсене пысăк сас паллипе пуçласа çырма пултарни;
- сăмахсен сасă тытăмне тишкерме (вĕсене сыпăклама, уçă тата хупă сасăсене сасăсемпе сас паллисен йĕркине тата хисепне палăртма) пĕлни;
- япалана, унăн ĕçне, паллине пĕлтерекен сăмахсене ыйтăвĕ тăрăх ушкăнлама пултарни;
- предложенин тĕп членĕсене – подлежащипе сказуемăя – тупма пĕлни;
- ыйтусем тăрăх ансат предложении членĕсем хушшинчи çыхăнăва палăртма вĕренни;
- предложение пысăк сас паллирен пуçласа çырма, ун вĕçне, интонацие кура, пăнчă, ыйту е кăшкăру пали лартма пĕлни;
- 30 – 45 сăмахлă текст тăрăх ыйтусене хуравласа изложении çырма; 2-3 предложениллĕ текст тума пултарни.

Ачасен 3 класран вĕренсе тухнă тĕле кĕтекен результачĕсем.

Харкамлăх результачĕсем:
- ачасен тăван чĕлхене тĕплĕнрех вĕренес, харкамăн пуплев ĕç-хĕлĕсене аталантарас кăмăлĕ амаланни;
- тантăшĕсен тата харкам пуплевне сăнама, тĕрĕслеме вĕренсе пыни;
- тăван чĕлхе пуянлăхĕпе, илемĕпе киленме пуçлани.
Предметсен пĕрлĕхлĕ результачĕсем:
- тĕрлĕ текста тишкерме, тӳрлетме вĕренсе пыни;
- пуплев культурин енĕсене тимлеме хăнăхса пыни;
- калура тата çырура пуплев тата хутшăну этикечĕн нормисене тытса пыма хăнăхса пыни;
- урокра тата тулашĕнче харпăр хăй ĕçне йĕркелеме вĕренсе пыни.
Предметăн пайрам результачĕсем:
- сăмахăн тĕп пайĕсем – унăн тымарĕпе аффиксĕсем; пуплев пайĕсем – япала ячĕ, глагол, паллă ячĕ; предложенин тĕп тата кĕçĕн членĕсем пулнине пĕлни;
- вĕреннĕ орфограммăсенчен тăракан 40-45 сăмахлă текста таса, тĕрĕс та илемлĕ çырса илме, итленипе (диктант) çырма, предложенисем вĕçĕнче кирлĕ чарăну (пăнчă, ыйту е кăшкăру) пали лартма пултарни;
- сăмахсен сасă тытăмне сăнама: сыпăксене уйăрма, уйăрма, уçă тата хупă сасăсене палăртма, уçă сасă çине пусăм ӳкни-ӳкменнине пĕлме, хупă сасă хытти-çемçине, янăравлă-янăравсăррине туйма, сăмахри сасăпа сас пали хисепне уяма хăнăхса пыни;
- сăмах тытăмне (тымарĕпе аффиксне) курма пултарни;
- пуплев пайĕсене (япала ячĕ, глагол, паллă ячĕ) палăртма, вĕсем мĕнле формăрине (япала ячĕсен хисепне, глаголсен вăхăчĕпе хисепне) чухлани;
- предложенири сăмахсен çыхăнăвне асăрхани, сăмах майлашăвĕсене уйăрни;

- предложени тытăмне (синтаксисне) ансат тишкерме (вăл калуллă, ыйтуллă е хистевлĕ, кăшкăрулла е кăшкăрусăр пулнине палăртма, унăн тĕп тата кĕçĕн членĕсене, вĕсем хушшинчи çыхăнăва ыйту лартса тупма) пĕлни;
- ушкăнпа тунă е хатĕр планпа усă курса 55-65 сăмахлă изложении çырма вĕренсе çитни.

Ачасен 4 класран вĕренсе тухнă тĕле кĕтекен результачĕсем.

Харкамлăх результачĕсем:

-таса, тĕрĕс, вырăнлă пуплев çыннăн сапăрлăх тата пĕтĕмĕшле аталанăвĕн палăрăмĕ пулнине ăнланни;

-чĕлхепе тирпейлĕ, тĕрĕс усă курма вĕренес кăмăлĕсем çирĕпленни;

-хутшăну культурин правилисемпе килĕшӳллĕн вăхăтра тав тума, каçару ыйтма, саламлама, вашават сăмах хушма, япала ыйтса илме, чĕнĕве палăртма пĕлни;

-чĕлхе харкам ăславлă пултарулăхне, шухăш вĕçевне палăртмалли, аталантармалли хатĕр пулнине ăнланни.

Предметсен пĕрлĕхлĕ результачĕсем:

-чĕлхе тĕп хутшăну хатĕрĕ, наци культурин единици, вĕренӳ тата аталану хатĕрĕ пулнине ăса хуни;

-чĕлхен тĕрлĕ çăл куçсенче кирлĕ тивĕçлĕ информаци тупма, ăнăçлă усă курма хăнăхса пыни;

- чĕлхе хатĕрĕсемпе хутшăну тата вĕренӳ задачисемпе шайлашуллă тивĕçлĕ усă курма вĕренсе пыни.

Предметăн пайрам результачĕсем:

- вĕреннĕ пуплев пайĕсем, вĕсен паллисем, предложенин пĕр йышши членĕсем çинчен çирĕп пĕлни;

- вĕреннĕ орфограммăсенчен тăракан 55-60 сăмахлă текста йăнăшсăр, таса та илемлĕ çырса илме, диктант çырма пултарни;

-пĕр йышши членлă предложенире чарăну паллисем лартма вĕренни;

-сăмахăн сасăпа сас пали тытăмне тишкерме, тымарĕпе аффиксĕсене тупма хăнăхни;

-япала ячĕсен, сăпат ылмашĕсен падежĕпе хисепне, глаголсен хисепне, сăпачĕпе вăхăтне палăртма пултарни;

-предложенин ансат синтаксис тытăмне чухлама: вăл тĕллевпе интонации тĕлĕшĕнчен мĕнлине калама, унăн тĕп членĕсемпе кĕçĕн членĕсене тупма, ыйтусем тăрăх вĕсен çыхăнăвне тата пĕр йышши членсене асăрхама хăнăхса пыни;

-харпăр хăй тĕллĕн тунă планпа усă курса 80-90 сăмахлă текст тăрăх изложении çырма, пурнăçра пулни-иртни, экскурсире курни, сăнани çинчен çыхăнуллă пĕчĕк калав йĕркелеме (сочинении çырма) вĕренсе пыни.

Программа тытамĕ.

Çыхăнуллă пуплев. Пуплевĕн пурнăçри пĕлтерĕшĕ.

Текст. Ăна темăпа çыхăнман предложенисен пуххипе танлаштарасси. Текстра мĕн çинчен каланине (текст темине) палăртасси. Текста темиçе сыпăка (пая) уйăрасси. Пысăках мар текста, унăн пайĕсене ят парасси.

Ӳкерчĕксемпе ĕçлесси. Ӳкерчĕксем тăрăх ыйтусене хуравласси, предложенисем тăвасси. Вĕсене çырасси.

Изложении çинчен ăнлантарасси.

Ыйтусене ушкăнпа хуравланă, йывăр орфограммăсене асăрхаттарнă хыĕĕăн вĕрентъĕĕ пулăшнипе 30-45 сăмахлă текст тăрăх изложени ĕырасси.

Ачасен пурнăçĕпе çыхăннă темăсемпе (вăйă выляни, вăрмана экскурсие кайни, кама та пулин пулăшни, шкул çинчен) 4-5 предложенирен тăракан пĕчĕк калав тăвасси.

Пуплев этикечĕ. Сывлăх сунни. Сывлăх суннă чух усă куракан тараватлăх сăмахĕсемпе сăмах майлашăвĕсем. Паллашу сăмахĕсемпе предложенисем. Сăпайлăн тав тума пĕлесси. Сыв пуллашу сăмахĕсем.

Ĕç хучĕсем. Ансат пĕлтерӳ хайласси. Юлташ патне çыру çырасси.

Чĕлхене ансат тишкересси, терминсемпе усă курасси
Алфавит. Саспаллисен ячĕсем тата йĕрки. Уçă тата хупă сасăсем. Хытă тата çемçе сасăсем. Пĕр-пĕр саспаллипе пуçланакан сăмахсене словарьте шыраса тупма вĕрентесси. Сăмахсене алфавит йĕркипе вырнаçтарма хăнăхтарасси (пуçламăш сас палли тăрăх).
Япалана пĕлтерекен сăмахсем. Вĕсене кам? тата мĕн? ыйтусем тăрăх тупасси.
Япала ĕçне пĕлтерекен сăмахсем. Вĕсене мĕн тăвать? мĕн тăвĕ? мĕн турĕ? ыйтусем тăрăх тупасси.
Япалан тата унăн ĕçĕн паллине пĕлтерекен сăмахсем, вĕсене мĕнле? ыйту тăрăх тупасси.
Сăмахсене вĕсен пĕлтерĕшĕсене кура ушкăнласси. Хирĕçле _пĕлтерĕшлĕ сăмахсем (хура - шурă, пысăк - пĕчĕк, сарлака - ансăр, пылак - йӳçĕ). Ёывăх пĕлтерĕшлĕ сăмахсем: васка - хыпалан, кил - пыр, усал - хаяр, аван - лайăх, илемлĕ - хитре, чипер.
Лексикăпа тематика ушкăнĕсем: а) тĕс ячĕсем (хĕрлĕ, сарă, шурă, хура, хăмăр, кăвак т.ыт.те; çӳрен, турă, хăла, ула, сарă-хăла (лаша çинчен); ă) çынна хаклакан сăмахсем (чипер, илемлĕ, тирпейлĕ, тăрăшуллă, ĕëчен, кахал, наян, мăнтăр, начар т.ыт.те).
Предложени. Пуплеври предложенисене уйăрасси (маларах вĕреннине ёирĕплетесси). Предложенин тĕп (подлежащипе сказуемăй) тата кĕçĕн членĕсем (ячĕсене асăнмасăр).
Тĕрлĕ калăплă (тытăмлă) предложенисем тума тата çырма хăнăхтарасси. Вĕсене (кам? мĕн? камăн? мĕнĕн? кама? мĕне? камра, мĕнре? камран? мĕнрен? кампа? мĕнпе? камсăр? мĕнсĕр? камшăн? мĕншĕн?) ыйтури сăмахсемпе анлăлатасси.
Пунктуаци. Предложени вĕçне пăнчă, ыйту тата кăшкăру паллисем лартасси.
Орфографи. 1) Хытă уëă сасăллă сыпăк е сăмах вĕçĕнчи [л'], [н'], [т'] сасăсене л, н, т саспаллисем хыççăн çемçелĕх палли (ь) çырса палăртасси.
2) Уйăракан çемçелĕх палли (ь) çырасси.
3) Вăрăм хупă сасса икĕ пĕр пек сас паллипе палăртасси.
4) Сăмаха пĕр йĕркерен тепĕр йĕркене куëарасси.
5)Çын ячĕпе хушаматне тата ашшĕ ятне, выльăхсемпе чĕр чунсен уйрăм ячĕсене, хула, ял, урам, юхан шыв ячĕсене пысăк саспаллирен пуçласа çырасси.
6) Вырăс чĕлхинчен йышăннă хăш-пĕр сăмахсене вырăс чĕлхинчи пекех çырасси.
Пуплев ĕçĕн тĕсĕсем
Итлесси. ачасем вĕрентекен хушăвĕсемпе кĕске пĕлтерĕвĕсене тата юлташĕсем каланисене итлесе ăнланасси.
Текст содержанине туллин ăнланса илмелли пĕлӳсене тата хăнăхусене аталантарасси.
Текстăн тĕп содержанине ăса хывса ăнланмалли пĕлӳсемпе хăнăхусене аталантарасси.
Калаçасси. Çанталăк çинчен каласа парасси (халĕ мĕнле çанталăк: ăшă е сивĕ, çумăр, юр çăвать е уяр, хĕвел пăхать т. ыт. те), çулталăк вăхăчĕсем (пĕр-пĕр вăхăтра çутçанталăкăн мĕнле пулăмĕсем палăраççĕ: çумăр, юр; ачасем çулталăкăн ку е вăл вăхăтĕнче мĕн-мĕн тăваççĕ).
Пĕр класра вĕренекен ача çинчен каласа парасси: вăл миçере, унăн сăнĕ-пичĕ, тумтирĕ, вăл мĕн тума юратать. Юратнă уяв (мĕнле уяв вăл, хăçан килет, ăна мĕнле паллă тăваççĕ), юратнă апат-çимĕç.
Кĕске калавсем хайласси: çулла ăçта пулни, унта мĕн курни çинчен, мĕн-мĕн ĕçлени, сывлăха епле çирĕплетни çинчен. Шкул çинчен, кружоксем çинчен, юратнă учительсем, вĕренӳ, расписани çинчен (хăш-хăш кун мĕнле предметсем пулаççĕ). Мĕн тума юратни çинчен, килти юратнă чĕр чун çинчен (мĕн ятлă, миçере, кăмăлĕ, кĕлетки мĕнле, унăн тĕсĕ, мĕн-мĕн çитеретĕн ăна). Зоопаркра курнă пĕр-пĕр чĕр чун çинчен.
Юлташа (пĕр класра вĕренекене) ăçта та пулин каймашкăн чĕнме, сĕннипе килĕшме е хирĕçлеме хăнăхасси. Юлташран ерçӳллĕ вăхăтра мĕн-мĕн туни, мĕн тума кăмăллани, ӳссен кам пулма ĕмĕтленни çинчен ыйтса пĕлесси. Çуллахи кану, юратнă уяв (ăна епле ирттерни) çинчен калаçасси. Пĕр- пĕрне, пĕлĕшсене, хурăнташ-тăвансене саламлама, ырă сунма, саламланине хуравлама хăнăхасси.
Вуланă текст тăрăх ыйтусем парасси, унăн содержанийĕпе килĕшӳллĕн калаçма хутшăнасси. Сĕннĕ йĕрке тăрăх текст содержанине каласа парасси, ыйтуллă предложенисенчен, тĕп сăмахсенчен тата çирĕплетӳ пуплевĕнчен тăракан план хатĕрлесси.

Вуланине тата курни-илтнине сӳтсе явмалли пĕлӳсемпе хăнăхусене аталантарасси.
Текст содержанине сăмахпа уçса парасси
Текста улăштармалли пĕлӳсемпе хăнăхтарусене йĕркелесси.
Панă тĕслĕхсем тăрăх диалогсем йĕркелесси.
Диалогсем тăрăх инсценировкăсем хатĕрлесси.
Ӳкерчĕк тăрăх пурте пĕрле, пĕчĕк ушкăнпа е уйрăмшарăн калав хатĕрлесси.

Вуласси. Сасăпа вулас ăсталăха ӳстерессси. Ăсра вуламалли хăнăхăва аталантарасси.
Сăмах вĕççĕн ăса хывнă сăмахсене тата сăмах çаврăнăшĕсене вуласа ăнланасси.
Вĕренӳ тексчĕсене ăсра е сасăпа вуласси, вĕсенчен кирлĕ информацие суйласа илесси, кирлĕ май страница вĕçĕнчи асăрхаттарусемпе, словарьсемпе усă курасси.
Вĕренӳ тексчĕсене ăсра е сасăпа вуласси, вĕсенчен кирлĕ информацие ăса илесси, унпа харпăр хăй пуплевĕнче усă курасси, çавăн пекех, чĕлхе материалне сăнаса, сăмахсене мĕнле каланине тата çырнине, сăмах пулăвĕн çыхăнăвĕсене, сăмах улшăнăвĕн сăлтавĕсене палăртасси.
Вĕренӳ тексчĕсене ăсра е сасăпа вуланă май вĕсен пĕтĕмĕшле пĕлтерĕшне ăнланса илесси.
Темиçе палламан сăмахлă вĕренӳ тексчĕсене ăсра вуласси, вĕсен содержанине туллин тĕрĕс ăнланса илесси, текста пĕлтерĕшлĕ пайсене уйăрасси.
Текстсене ят парасси.
Кирлĕ мар информацие сирсе хăварса, текстсене кĕскетесси.
Текст содержанине ыйтусем тăрăх, планпа килĕшӳллĕн, тĕп сăмахсемпе пуплерĕшсем тăрăх каласа парасси, çавна май глаголсен сăпат тата вăхăт формисене улăштарасси.
Тӳрĕ пуплевлĕ текстсене вуласси.
Сăвăсене илемлĕн вуласси, вĕсене пăхмасăр калама вĕренесси. Диалогсене кирлĕ интонаципе вуласси.
Чĕлхене ансат тишкересси, терминсемпе усă курасси.
Алфавит. Саспаллисен ячĕсем тата йĕрки. Уçă тата хупă сасăсем. Хытă тата çемçе сасăсем.
Пĕр-пĕр саспаллипе пуçланакан сăмахсене словарьте шыраса тупма вĕрентесси. Сăмахсене алфавит йĕркипе вырнаçтарма хăнăхтарасси (пуçламăш саспалли тăрах).
Япалана пĕлтерекен сăмахсем. Вĕсене *кам?* тата *мĕн?* ыйтусем лартса тупасси.
Япала ĕçне пĕлтерекен сăмахсем. Вĕсене *мĕн тăвать? мĕн тавĕ? мĕн турĕ?* ыйтусем лартса тупасси.
Япалан тата унăн ĕçĕн паллине пĕлтерекен сăмахсем, вĕсене *мĕнле?* ыйту лартса тупасси.
Сăмахсене вĕсен пĕлтерĕшĕсене кура ушкăнлассн. Хирĕçле пĕлтерĕшлĕ сăмахсем *(хура - шурă, пысăк - пĕчĕк, сарлака - ансăр, пылак - йӳçĕ).* Çывах пĕлтерĕшлĕ сăмахсем: *васка - хыпалан, кил - пыр, усал - хаяр, аван - лайăх - чипер; илемлĕ - хитре.*
Лексикапа тематика ушкăнĕсем: а) тĕс ячĕсем *{хĕрлĕ, сарă, шурă, хура, хăмар, кăвак* т.ыт.те; *çӳрен, турă, хăла, ула, сарă- хăла*(лаша çинчен);
б) çынна хаклакан сăмахсем *(чипер, илемлĕ, тирпейлĕ, тăрăшуллă, ĕçчен, кахал, наян, мăнтăр, начар* т.ыт.те).
Предложени. Пуплеври предложенисене уйăрасси (маларах вĕреннине çирĕплетесси).
Предложенин тĕп (подлежащипе сказуе- мăй) тата кĕçĕн членĕсем (ячĕсене асăнмасăр).
Предложенисем тума тата вĕсене çырма хăнăхтарасси. Предложенисене ыйтусем *(кам? мĕн? камăн? мĕнĕн? кама? мĕне? камра? мĕнре? камран? мĕнрен? кампа? мĕнпе? камсăр? мĕнсĕр? камшăн? мĕншĕн?)* лартса анлăлатасси.
Пунктуаци. Предложени вĕçне пăнчă, ыйту палли тата кăшкару палли лартасси.
Орфографи.
Хытă уçă сасăллă сыпăк е сăмах вĕçĕнчи [л′], [н′], [т′] сасасене *л, н, т* саспаллисем хыççăн çемçелĕх палли *(ь)* çырса палăртасси: *вырьăх, кукăль, супăнь, макăнь, халь, ахаль, макăль, шукăль; ларать, вылять, чупать, тăрашать.*
Уйăракан çемçелĕх палли (ь) çырасси: *мăрье, кĕсье, тухья, Марье.*
Варăм хупă сасса икĕ пĕр пек саспаллипе палăртасси:
ăру-тăванлăх сăмахĕсенче: *атте, анне, асатте, шăллăм, аппа,*

кукка, мăн акка;
çулталăк вăхăчĕсен ячĕсенче: *çулла, хĕлле, кĕркунне, çуркунне;*
хальхи вăхăтри нумайлă хисеприи 3 сăпатри глаголсен формисенче: вулаççĕ, вуламаççĕ, ĕçлеççĕ, ĕçлемеççĕ, выляççĕ, вылямаççĕ.
Сăмаха пĕр йĕркерен тепĕр йĕркене куçарасси: *ма-ши-на, вы-ля, япа-ла, пĕ-лĕт-сем.*
Çын ячĕпе хушаматне тата ашшĕ ятне, выльăхсемпе чĕр чунсен уйрăм ячĕсене, хула, ял, урам, юхан шыв ячĕсене пысăк саспаллирен пуçласа çырасси: *Иванова Мария Васильевна, Михайлов Иван Викторович, Мăрмăр, Кампур, Улайкка, Аньяр, Хураçка, Канаш, Шупашкар, Шурча, Çавал, Кĕçĕн Çавал, А тăл, Сĕве.*
Вырăс чĕлхинчен йышăннă хăш-пĕр сăмахсене вырăс чĕлхинчи пекех çырасси: *а) Миша, Наташа, Коля, Петя, Таня;*
а) машина, трактор, комбайн, завод, фабрика, самолёт, ракета;
б)парта, учитель, директор; в) колхоз, ферма, сад, дыня, помидор; г) кухня, стакан, щётка.

Таса тата илемлĕ çырасси

Çыру гигиени хăнăхăвĕсене (тĕрĕс ларма, тетраде хума, ручкăна тытма т.ыт.те пĕлнине) çирĕплетесси.
Пĕчĕк саспаллисене йывăрлăх енчен ушкăнласа (5 ушкăн) çырасси: 1) и, ш, г, п, т, й, н, р, у, ӳ; 2) л, м, ц, щ, ь, ы; 3) а, ă, ю, ф, д, б, я; 4) с, ç, е, ĕ, ё, ч, ъ, в; 5) э, х, ж, к.
Пысăк саспаллисене йывăрлах енчен ушкăнласа (4 ушкăн) Çырасси: 1) Й, И, Ш, Ц, Щ, Ч, Ы, Д М, А, Ă; 2) О, С, Х, Б, Е. Ĕ, Ё, Ц З, Э, Я; 3) Ж, У, Ӳ, Н, К, Ю, Р, Д Ф; 4) Г, Д Т, Б, Д.
Таса та илемлĕ, тĕрĕс çырмалли сăмахсем: алсиш, анне, аппа, асатте, атте, ăмăрт кайăк, библиотека, больница, выльăх, вырсарни кун, герой, дежурнăй, ешчĕк, ёлка, журнал, йăмак, кĕçнерни кун, кĕркунне, кĕсье, класс, класра, колхоз, коньки, комбайн, комбайнер, кукамай, кукаçи, кукка, лётчик, майка, мунча, пан улми, пичче, ракета, самолёт, çулла, çуркунне, тăвайкки, тетрадь, трактор, тунти кун, тыр пул, улмуççи, учитель, учительница, ухĕ, физкультура, хĕлле, чăх- чĕп, шăллăм, шăмат кун, щётка, ытлари кун, эрне кун, юлан ут, юн кун, ялав.

1-мĕш класс

Чăваш чĕлхи урокĕсен тематика планĕ

№ п/п	Урок теми	Сехетсен шучĕ
1.	Шкула. Пуплев (В школу!) Ача-пăча вăййисем. Теттесем. Хутшăну (Детские игры.Игрушки. Общение.)	1
2.	Урокра. Шкул ачин кун йĕрки. Калу тата çыру (На уроке. Режим дня школьника. Говорение и письмо.) Тăван кил-йыш. Çыхăнуллă пуплев (Семья. Речь.)	1

3.	Тăван ен. Кĕрхи садра. Улма-çырла. Пахча. Пахча çимĕç. Предложени. Сăмах (Родная сторона. В осеннем саду. Фрукты. В огороде. Овощи. Предложение. Слово.) Сыпăк, пусăм	1
4.	Килти выльăх-чĕрлĕх, кайăк-кĕшĕк. Пуплеври сасăсемпе таврари сасăсем. Сасă (Домашние животные, птицы. Звуки. Звуки речи. Звук.) Тăван тавралăх. Вăрман. Тискер кайăксем. Уçă тата хупă сасăсем (Природа нашего края. Лес. Дикие животные. Гласные и согласные звуки.)	1
5.	Тăван тавралăх. Вăрманти йывăçсем. Уçă тата хупă сасăсем. (Природа нашего края. Лес. Деревья. Гласные и согласные звуки.)	1
6.	Ялти ĕçсем. Тырă вырни. Утарта. Текст. Предложени. Сăмах. Уçă тата хупă сасăсем Ялти ĕçсем. Утарта. Текст. Предложени. Сăмах. Уçă тата хупă сасăсем (Сельские работы. На пасеке. Текст. Предложение. Слово. Гласные и согласные звуки.)	1
7.	[а] сасă. А, а сас паллисем (Звук [а]. Буквы А, а.) [у] сасă. У, у сас паллисем (Звук [у]. Буквы У, у.)	1
8.	[ă] сасă. Ă, ă сас паллисем (Звук [ă]. Буквы Ă, ă.). Çырса илни. [н] сасă. Н, н сас паллисем. «Анна, ан!» текст (Звук [н]. Буквы Н, н. Текст «Анна, спускайся!»)	1
9.	[л] сасă. Л, л сас паллисем. «Ула уланă» текст (Звук [л]. Буквы Л, л. Текст «Ула лаял.») [м] сасă. М, м сас паллисем. (Звук [м]. Буквы М, м. Текст «	1
10.	[т] сасă. Т, т сас паллисем. «Антун, ут утлан!», «Анна, тумлан!» текстсем (Звук [т]. Буквы Т, т. Тексты «Антун, садись на коня!» [п] сасă. П, п сас паллисем. «Аппа, пăтă!», «Антун пулла аннă» текстсем (Звук [п]. Буквы П, п. Тексты «Сестра, кашу!», «Антон на рыбалке»)	1

11.	[ш] сасӑ. Ш, ш сас паллисем. «Шӑлан татнӑ», «Антун ташланӑ» текстсем «(Звук [ш]. Буквы Ш, ш. Тексты «Собирали шиповник», «Антон плясал») [р] сасӑ. Р, р сас паллисем. «Урамра ӑшӑ» текст (Звук [р]. Буквы Р, р. Текст «На улице тепло»)	1
12.	[ы] сасӑ. Ы, ы сас паллисем. «Утарта», «Ыраш» текстсем (Звук [ы]. Буквы Ы, ы.Тексты «На пасеке», «Рожь») [в] сасӑ. В, в сас паллисем. «Ан шавла!» текст (Звук [в]. Буквы В, в. Тексты «Не шуми».)	1
13.	[х] сасӑ. Х, х сас паллисем. «Улӑхра» текст (Звук [х]. Буквы Х, х. Текст «На лугу»)	1
14.	Е, е сас паллисем [йэ] сыпӑка пӗлтерни. «Пӗчӗк пахчаҫӑ», «Маринепе Энтип» текстсем (Обозначение буквами Е, е слог[йэ]. Тексты «Маленький садовод», «Марина и Антип»)	1
15.	Ё, е сас паллисем. А. Ӗҫхӗлӗн «Анне» сӑвви (Буквы Е, е. Стихотворение А. Эсхеля «Мама**»).Ҫырса илни.**	1
16.	[о] сасӑ. О, о сас паллисем. «Чӗр чун кӗтесӗ» текст (Звук [о]. Буквы О, о. Текст «Живой уголок») (о) сасӑ, ё сас палли. «Мӗнле сӑмах ҫырнӑ» текст (Звук [о]. Буква ё. Текст «Какое слово написано»)	1
17.	Вулав хӑнӑхӑвӗсене ҫирӗплетесси. «Кун ячӗсем» текст (Закрепление навыков чтения. Текст «Название дней недели»)	1
18.	[б], [б’] сасӑсем. Б, б сас паллисем. «Библиотекӑра» текст (Звуки [б], [б’].	1

	Буквы Б, б. Текст «В библиотеке».)	
19.	г] [г’] сасăсем. Г, г сас паллисем. «Пĕрремеш космонавт» текст (Звуки [г] [г’]. Буквы Г, г. Текст «Первый космонавт»)	1
20.	[д] [д’] сасăсем. Д, д сас паллисем. Р. Сарпин «Дельфин» сăвви (Звуки [д] [д’]. Буквы Д, д. Стихотворение Р. Сарпи «Дельфин»)	1
21.	[з] сасă. З, з сас паллисем. «Шкул пахчинче» текст (Звук [з]. Буквы З, з. Текст «В школьном огороде»)	1
22.	[ф] [ф’] сасăсем. Ф, ф сас паллисем. «Фермăра» текст (Звуки [ф] [ф’]. Буквы Ф, ф. Текст	1
23.	[ж] сасă. Ж, ж сас паллисем. «Хисеплĕ çынсем» текст (Звук [ж]. Буквы Ж, ж. Текст «Уважаемые люди»)	1
24.	[ц] сасă. Ц, ц сас паллисем. «Циркра» текст (Звук [ц]. Буквы Ц, ц. Текст «В цирке»)	1
25.	[щ] сасă. Щ, щ сас паллисем. В. Маяковскин «Лайăх тени мĕн тени…» сăвви (Звук [щ]. Буквы Щ, щ. Стихотворение В. Маяковского «Что такое хорошо, что такое плохо»)	1
26.	Уйăракан хытăлăх (ъ) тата çемçелĕх (ь) паллисем. В. Харитоновăн «Çил ачи» сăвви (Твердый знак (ъ). Стихотворение В. Харитонова «Ветерок»).**Çырса илни**.	1
27.	Тăван Çĕршыв. К. Ушинскин «Тăван çĕршыв» калавĕ (Родная страна. Рассказ К. Ушинского «Родина») Чăваш Республики. Юхма Мишшин «Тăван çĕршыв» калавĕ (Чувашская Республика. Рассказ Юхма Мишши «Родная страна»)	1
28.	Тăван çĕршыв чĕнет. В. Сухомлинскин «Карăшпа каюра» юмахĕ (Зов родной стороны. Сказка В. Сухомлинского «Коростель и крот»)	1
29.	И. Я. Яковлев - чăваш халăхне çутта кăларакан (И. Я. Яковлев - просветитель чувашского народа.)	1
30.	К. Ивановăн «Сентти», «Чĕкеç» сăввисем (Стихотворения К. Иванова	1

	«Сентти», «Чĕкеç»)	
31.	Чăваш халăхĕн чаплă ывăлĕ. Юхма Мишшин «Виççĕмĕш 1космонавт-летчик» калавĕ (Великий сын чувашского народа. Рассказ Юхма Мишши «Третий летчик-космонавт»)	1
32.	Аслă Çĕнтерӳ кунĕ. «Çĕнтерӳ кунĕ» текст (Великая победа. Текст «День Победы»)	1
33.	Тĕрĕслев ĕçĕ. Çырса илни.	1
Уроксен пĕтĕмешле шучĕ		33

2- мĕш класс

№	Тема	Сехет шуче
1	1-мĕш класра вĕреннине аса илни.Сасă тата сас палли	32
2	Сăмах. Япала ячĕ	19
3	Глагол	17
4	Паллă ячĕ	12
5	Предложени	13
6	2- мĕш класра вĕреннине пĕтĕмлетни	9
Пĕтĕмпе		102

Чăваш чĕлхи урокĕсен тематика планĕ.

№ п\п	**Раздел**	**Урок теми**	**Сехет шучĕ**
1	1-мĕш класра вĕреннине аса илни	Хăрушсăрлăх правилисене аса илесси. Предложени, сăмах, сасă, сас палли.	1
2,3		Предложени, сăмах, сасă, сас палли.	2
4		Çырса илни «Авăн уйăхĕ»	1
5	Сасă тата сас палли	1 §. Алфавит.	1
6		2§. Уçă сасăсемпе хупă сасăсем.	1
7		Уçă сасăсемпе хупă сасăсем	1
8		3§. Хытă уçă сасăсемпе çемçе уçă сасăсем.	1
9, 10		4§. Хытă хупă сасăсемпе çемçе хупă сасăсем.	2
11		Диктант	1
12		5§. Сывлăх сунасси. Сывпуллашасси.	1
13		Диалог çырасси.	1
14		5§. Сывлăх сунасси. Сывпуллашасси.	1
15, 16		6§. Хытă уçă сасăллă сăмахсенче çемçелĕх палли (ь) çырасси.	2

17		Изложени çырма вĕренетпĕр	1
18,		6§. Хытă уçă сасăллă сăмахсенче çемçелĕх палли (ь) çырасси.	1
19		7§. Уйăракан çемçелĕх палли (ь) çырасси.	1
20, 21		8§. Вăрăм хупă сасса икĕ пĕр пек сас палли çырса палăртни.	2
22		9§. Тăванлăх-хурăнташлăх сăмахĕсем.	1
23		Ыйтусене хуравласа ўкерчĕк тăрăх калав çырасси.	1
24, 25		10§. Вырăс чĕлхинчен йышăннă хăш-пĕр сăмахсене çырасси	2
26		11§. Орфографи словарĕ.	1
27		Тĕрĕслев диктанчĕ.	1
28		12§. Сăмах сыпăкĕ.	1
29		13§. Самахсене пĕр йĕркерен тепĕр йĕркене куçарасси.	1
30		Тĕрĕслев ĕçĕ. Çырса илни.	1
31, 32		14§. Текст.	2
33 - 35	Сăмах. Япала ячĕ.	15§. Кам? Мĕн? ыйтуллă сăмахсем.	3
36		Çыхăнуллă пуплев.	1
37		Диктант	1
38, 39		16§. Пĕр япалана пĕлтерекен сăмахсем.	2
40, 41		17§. Япала нумайййине пĕлтерекен сăмахсем.	2
42		18§. Çын ячĕсене, хушамачĕсене, ашшĕ ячĕсене пысăк сас паллинчен пуçласа çырасси.	1
43		19§. Паллашу сăмахĕсем.	1
44, 45		20§. Выльăх-чĕрлĕх ячĕсене пысăк сас паллинчен пуçласа çырасси.	2
46		Çырса илни	1
47 - 49		21§. Хула, ял, урам, юхан шыв ячĕсене пысăк сас паллинчен пуçласа çырасси.	3
50		22§. Пĕлтерў çырасси.	1
51		Пĕлтерў çырасси.	1
52 -55	Ĕçе пĕлтерекен сăмахсем.	23§. Мĕн тăватъ? мĕн тăваççĕ? ыйтуллă ĕç-хĕлсем.	4
56		Укерчĕксем тăрăх план туса калав çырасси	1
57, 58		23§. Мĕн тăватъ? мĕн тăваççĕ? ыйтуллă ĕç-хĕлсем.	2
59		24§. Мĕн турĕ? Мĕн турĕç? ыйтуллă ĕç-хĕлсем.	1
60		Ыйтусене хуравласа пĕчĕк калав çырасси	1
61		24§. Мĕн турĕ? Мĕн турĕç? ыйтуллă ĕç-хĕлсем.	1
62		Ыйтусем çине хуравласа çырасси	1
63 - 66		25 §. Хирĕçле тата пĕрешкел пĕлтерĕшлĕ ĕç-хĕлсем.	4
67		26§. Тав тăвасси.	1
68		Çырса илни.	1
69 -71	Япала паллине пĕлтерекен сăмахсем.	27§. Япала паллине пĕлтерекен самахсене мĕнле? ыйту лартса тупасси.	3
72		Диктант.	1
73		28§. Тĕсе пĕлтерекен сăмахсем.	1
74		Изложени. «Йытăпа унăн мĕлки»	1
75		29§. Çынна сăнлакан сăмахсем.	1
76		30§. Çыру çырасси.	1

77		Çыру çырасси.	1
78		31§. Хирĕçле пĕлтерĕшлĕ паллă ячĕсем (антонимсем).	1
79, 80		32§. Пĕрешкел пĕлтерĕшлĕ паллă ячĕсем (синонимсем).	2
81, 82	Предложени.	33§. Пуплеве предложенисем çине уйăрасси.	2
83, 84		34§. Предложенин тĕп членĕсемпе кĕçĕн членĕсем.	2
85		Сочинени çырма веренетпĕр	1
86, 87		35§. Предложенин членĕсем хушшинчи çыхăну.	2
88		Вĕреннине çирĕплетни	1
89		Диктант.	1
90, 91		36§. Калуллă, ыйтуллă предложенисем. Кăшкăруллă предложенисем.	2
92		Çырса илни. «Тăвайккинче»	1
93		Укерчĕк тăрăх ыйтуллă предложенисем йĕркелесе çырасси	1
94	Вĕреннине пĕтĕмлетни.	37§. Сасăсемпе сас паллисем, алфавит	1
95, 96		38§. Япала ячĕ, ĕç-хĕл тата паллă ячĕ çинчен вĕреннине аса илсе пĕтĕмлетни.	2
97		Çырса илни	1
98		39§. Предложени çинчен вĕреннине аса илсе пĕтĕмлетесси.	1
99		Тĕрĕслев диктанчĕ	1
100- 103		Вĕреннине аса илсе пĕтĕмлетесси	3

3– мĕш класс

Кĕтекен результатсем

Вĕренекенсем çак ăслайсене хăнăхмалла:

45-50 сăмахлă текста каллиграфи тĕлĕшĕнчен тĕрĕс те таса, саспаллисене сиктерсе хăвармасăр, пăтраштармасăр пăхса çырма;
45-50 сăмахлă текста итленипе (диктант) çырма;
сăмаха сыпăклама, пĕр йĕркерен тепĕр йĕркене тĕрĕс куçарма;
çемçе хупă сасăсене çырура тĕрĕс палăртма, вăрăм хупă сасăллă сăмахсене (программăра кăтартнисене) тĕрĕс çырма;
çын ячĕпе хушаматне, ашшĕ ятне, выльăхсемпе чĕр чунсен уйрăм ячĕсене, хула, ял, урам, юхан шыв ячĕсене пысăк саспаллипе пуçласа çырма;
сăмахсен сасă тытăмне тишкерме (вĕсене сыпăклама, уçă тата хупă сасăсене, сасăсемпе саспаллисен йĕркине тата хисепне палăртма);
япалана, унăн ĕçне, паллине пĕлтерекен сăмахсене ыйту лартса тупма;
предложенин тĕп членĕсене – подлежащипе сказуемăя – тупма;
ыйтусем тăрăх ансат предложени членĕсем хушшинчи çыхăнăва палăртма;
предложение пысăк саспаллирен пуçласа çырма, ун вĕçне, интонацие кура, пăнчă, ыйту е кăшкăру палли лартма;
50-55 сăмахлă текст тăрăх ыйтусене хурвласа изложени çырма; пĕрлехи шухăшлă 2-3 предложени тума, вĕсене çырма.

Предметăн пайрам результачĕсем:

- тăван чĕлхери тĕп сасăсене, хытă тата çемçе сасăсене сăмахра паллама, çырура палăртма пĕлни;

- сас паллисене, вĕсен çыхăнăвĕсене, сăмахсене, предложенисене тĕрĕс евĕрлесе çырса илме, тĕрĕслеме вĕренни;
- уйрăм сăмахсене, 3-4 сăмахран тăракан, тытăмĕпе ансат предложенисене илтнĕ тăрăх çырма пултарни;
- чĕлхе пĕлĕвĕн ăнлавĕсемпе терминĕсене уçăмлани.

Харкам результатсем:

- ачасем Тăван çĕршыв, тăван халăх, тăван чĕлхе ăнлавсене ăша хывни: хăйсем хăш халăх ывăл-хĕрĕ пулнине ăнланни, вĕсен тăван халăха хисеплес туйăм амаланма пуçлани:
- ачасем таврари пурнăç, этем, çут çанталăк çинчен мĕн пĕлнине анлăлатни, тавракурăм йĕркеленсе пыни:
- харпăр хăйĕн тата тантăшĕсен ĕçĕ-хĕлне сăнас-хаклас ăслай-хăнăхусене алла илсе пыни.

Пур предметсене вĕрентнĕ май кĕтекен результатсем:

- ачасен шухăшлавĕ пур енлĕн аталанса, вĕсем тишкерӳ, пĕтĕçтерӳ, пĕтĕмлетӳ ĕçĕсене вĕренсе пыни:
- ачасен пуплевĕ пур енлĕн аталанса, вĕсем пуплев ĕçĕ-хĕлĕсене вĕренсе пыни:
- кĕнекепе ĕçлеме вĕренсе пыни.

Хутла вĕрентнĕ май ачасен универсаллă вĕренӳ ĕçĕсене йĕркелесси

Вĕрентӳ ĕçĕнче кашни предмет шалашĕнчех тĕп пахалăх тĕллевĕсене шута илсе ĕçлемелле. Хутла вĕрентес ĕçре вĕсем çаксем шутланаççĕ.
- ачасен нумай пĕлес-вĕренес, харпăр хăй ĕç-хĕлне йĕркелеме хăнăхас кăмăлне чĕртсе ярасси, аталантарасси;
- вĕсене хăйсен харкамлăхне ăнланма пулăшасси, таврари тĕнчене хăйне евĕр курма-йышăнма, харпăр хăй хăтланăшĕсене хак пама, йывăрлăхсене çĕнтерме вĕентсе пырасси, вĕсен ăславлă мехелне аталантарасси;
- ачасене çынсем хушшинче çураçуллă пурăнма, ыттисене пулăшма хавас пулма, пĕтĕм этемлĕх пахалăхĕсене ăнланса ăша хума пулăшасси;
- ачасене вĕсем кашнийĕ хăйĕн тăван çĕршывĕн пĕчĕк гражданинĕ пулнине ăша хума пулăшасси;
- вĕренекенсене тавралăха, çут çанталăка, харпăр хăйне, сывлăхне упрама вĕрентесси.

<u>Йĕркелӳ ĕçĕсем</u> ачасене вĕрентӳ ĕç-хĕлне, унăн тапхăрĕсене (ĕç тĕллевне уçăмлассси, планласси, ĕçе пурнăĕласси, результачĕсене хакласси-пахаласси , тӳрлетесси) уçăмласа йĕркелеме хăнăхтарассипе çыхăннă. Ку вăл питех те кăткăс ĕç. Хутла вĕрентнĕ май çак хăнăхусем майĕпен йĕркеленсе пыраççĕ.

<u>Универсаллă пĕлӳ ĕçĕсене</u> йĕркелессипе çыхăннă хăнăхтарусем вĕрентӳ комплексĕн кашни компонентĕнчех тĕп вырăнта. Ыттисен тата хăйсен пуплевне тимлесе ачасем чĕлхен элеменчĕсене асăрхама, вĕсем пĕр-пĕринпе мĕнле çыхăннине курма хăнăхаççĕ. Пуплеври предложенисене, предложенири сăмахсене, сăмахри сасăсене уйăрни, каялла сасăсенчен сăмахсем, сăмахсенчен предложенисем, предложенисенчен текст калăпланă май вĕсем тишкерӳ, пĕтĕçтерӳ ĕçĕсене вĕренсе пыраççĕ.

Предметăн пайрăм задачисем:
- ачасен пуплевне пур енлĕн аталантарасси:
- ĕçĕн терминсемпе паллаштарасси, вĕсемпе усă курма хăнăхтарасси;
- тĕрлĕ енлĕ тишкерӳ вĕрентесси;
- капăшсене пĕрлĕхлĕ курма тата унăн пайĕсене палăртма хăнăхтарасси;
- ачасен вĕтĕ моторикине аталантарасси.

Харкам задачăсем:
- ачасене шкул пурнăçне, йĕркесене, вĕренекен яваплăхĕсене ăнланма, ăша хывма, пурнăçласа пыма пулăшасси;
- пĕр-пĕринпе, аслисемпе кăмăллăн хутшăнма вĕрентсе пырасси;
- хутшăну тата пуплев этикетне малалла тăсасси;
- *«çемье»: «йăх»: «ял-йыш»* ăнлавсене уçăмлама, ăса хума пулăшасси.

Пур предметсене те вĕрентнĕ май пурнăçламалли задачăсем:

- вĕренӳ ĕç-хĕлĕн уйрăмлăхне ăша хума, задачисене алла илсе, пурнăçласа пыма пулăшасси;
- тантăшĕсен тата харпăр хăй ĕçне сăнама, çитменлĕхсемпе ăнăçусене палăртма хăнăхтарса пырасси
- пулăмсемпе япаласене, капăшсене тишкерме, танлаштарма, пĕр пеклĕхсемпе уйрăмлăхсене палăртма вĕрентесси.

Вĕренĕвĕн Универсаллă Действийĕ (ВУД) вулав

Ку термина пĕтĕмшле илсен вĕренӳ ăслай тесе ăнланмалла, урăхла каласан, ВУД вăл - субъект унăн социаллă опыта ăнланса тата хастаррăн ăса хывнă май хăй т\лл\нех аталанма пултарни. Вĕренекен харпăр хăй тĕллĕнех çĕнĕ пĕлӳсене ăнăçлă ăса хывма, ăслайсемпе компетентноçсене калăплама (çав вăхăтра вĕренӳ ăслайне те) пултарнин никĕсĕнче – универсаллă вĕренӳ действийĕсем. Çапла вара вĕренӳ ăслайне ăса хывасси вĕренекенĕн вĕренӳ ĕç-хĕлĕн мĕн-пур компоненчĕсене туллин ăса хывмаллине пĕлтерет. Ку компонентсем шутне çаксем кĕреççĕ: пĕлӳсем туянас (познавательные) тата вĕренӳ мотивĕсем, вĕренӳ тĕллевĕ, вĕренӳ задачи, вĕренӳ ĕçĕсемпе (учебные действия) операцийĕсем, ориентировка, материала урăхлатни (преобразование материала), тĕрĕслев тата хаклав. Вĕренес ăслай – ачасем предметлă пĕлӳсене ăса хывассин, ăслайсемпе компетенцисене калăплассин тухăçлăхне ӳстермелли тĕп факторсенчен пĕри.

Вĕренĕвĕн Универсаллă Действийĕсен тĕп функцийĕсем: вĕренекенĕн харпăр хăй тĕллĕнех пĕлӳсем туянас, вĕренӳ тĕллевĕсене лартас, тивĕçлĕ хатĕрсем шыраса тупса вĕсемпе усă курас, ĕç-хĕл юхăмĕпе результачĕсене тĕрĕслес тата пахалас майсене тупма пулăшасси; харкамлăха килĕшӳллĕн аталантармалли условисем туса парасси; пĕлӳсене ăнăçлăн ăса хывассин, ăслайсене, хăнăхусене тата компентноçсене калăпласа çивĕчлетессин тухăçлăхне ӳстересси;

Вĕренӳ ĕçĕсен универсаллăхĕ çакăнта курăнать. Вĕсем предмет шайĕнчен тухса метапредмет шайне хăпараççĕ; харкамлăхăн пĕтĕмĕшле культура, харкам, пĕлӳсем туянас тата тĕллĕнех аталанассине пĕрлĕхлĕн тарăнлатма май параççĕ; пĕлӳсем туянас юхăмăн пур шайĕсене те пĕр тĕвве çыхăнтарма май параççĕ; ача-пăчан вăл е ку ĕç-хĕлне йĕркелессин тата асăрхассин никĕсĕ пулса тăраççĕ.

Вĕренĕвĕн Универсаллă Действийĕн ушкăнĕсем

Пĕтĕмĕшле вĕрентĕвĕн тĕп тĕллевĕсемпе килĕшӳллĕн ВУД 4 ушкăнне уйăрма пулать: харкамлă (личностный), регулятивлă (саморегулятивлă та), пĕлӳсем туянас (познавательный) тата хутшăнуллă (коммуникативлă).

Харкамлă ВУДсем

Вĕренӳ ĕç-хĕлĕпе çыхăнтарса, харкамлă ĕçсен виçĕ тĕсне уйăратпăр:

1. Професси тĕлĕшĕнчен харкам вырăнне шырани.
2. Пĕлтерĕшлĕх (вĕренӳ тĕллевĕпе сунăмĕ, е, урăхла каласан, вĕренӳ результачĕпе унăн кирлĕлĕхĕ хушшинчи çыхăнăва палăртни). Вĕренекенĕн хăйне çак ыйтăва памалла та ăна хуравлама пултармалла: «Мĕн тума тата мĕн тĕллевпе вĕренетĕп эпĕ?»
3. Кăмăл-сипетлĕх ориентацийĕ. Вĕренсе ăса хывакан содержание харкамлăх тата социаллă опыта кура мораль тĕлĕшĕнчен хаклани.

Регулятивлă ВУДсем

1. Мĕн пĕлнине тата мĕн пĕлменнине шута илсе вĕренӳ задачине палăртмалли тĕллеве лартни.
2. Ĕçсен йĕркин планне туни; вĕçĕнчи результата кура пайăр ĕçсен тĕллевĕсене палăртни.
3. Прогноз туни. Урăхла каласан, результата тата туянакан пĕлӳсен шайне малтанах курса тăни.
4. Ĕç майне тата унăн результатне малтанах палăртнă калăппа танлаштарса тĕрĕслени.
5. Коррекци - результата вĕренекен хăй, юлташĕсем тата учитель хаклавне кура плана тата ĕç майĕпе йĕркине улшăнусем кĕртни.

6. Хаклав – мĕне вĕреннине тата мĕне вĕренмеллине, вĕреннин шайĕпе пахалăхне вĕренекен хăй палăртни; ĕç результатне хаклани.
7. Саморегуляци – йывăрлăхсене çĕнтермелли майсене тупса палăртас пултарулăх.

Пĕлӳсем туянас ВУДсем

Кунта пĕтĕмĕшле вĕренӳ(1), паллăпа символ ĕçĕсене (2) логика вĕренӳ ĕçĕсене(3) тата ыйтăва лартса ăна татса панине(4) кĕртетпĕр. Вĕсене хăйсене çапларах вакласа яма пулать.

1. Пĕтĕмĕшле вĕренӳ универсаллă ĕçсем:

- пĕлӳсене туянас тĕллеве харпăр хăй тĕллĕнех уйăрса палăртни;
- пуçламăш шкулшăн шăл çемми ИКТ тата информацин ытти çăлкуçĕсемпе усă курса тивĕçлĕ информацие тупса уйăрни;
- пĕлӳсен тытăмне палăртни;
- сасăллă тата çырулла пуплев ăслани;
- конкретлă условисенче задачăна шутламалли уйрăмах тухăçлă мелсемпе майсене суйласа илни;
- ĕç майĕсемпе условийĕсен рефлексийĕ, ĕç юхăмĕпе результачĕсене тĕрĕслени тата хаклани;
- вулав тĕллевне тата вулав тĕсне суйласа илме ăнланса вулани; тĕрлĕ жанрлă текстсене итлесе тивĕçлĕ информаци илни; тĕп тата иккĕмĕшле информацие палăртни; илемлĕ, ăслăх, публицистика тата официаллă ĕç стилĕсемлĕ текстсене ирĕклĕнех ăнланса йышăнни; массăллă информаци хатĕрĕсен чĕлхине ăнланса хак пани;
- проблемăна лартса калăплани, творчествăллă тата шыравлă проблемăсене татса панă чухне харкам тĕллĕнех ĕç алгоритмне туни.

2. Паллăпа символ ĕçĕсем:

- калăпсем туни – обьекта туйăм форминчен калăпа (уçлăхпа графика е паллăпа символ) куçарни;
- пĕтĕмĕшле законсене палăртас тĕллевпе калăпа юсаса урăхлатни.

3. Логика вĕренӳ ĕçĕсем:

- анализ - обьекта тĕп тата иккĕмĕшле паллисене кăтартас тĕллевпе сӳтсе пăрахни;
- синтез – пайсене пĕр çĕре пуçтарни, çав шутра сиксе юлнă пайсене хушни те;
- обьектсене танлаштармалли, ушкăнламалли критерисемпе никĕссене суйласа илни;
- ăнлав патне илсе çитерни, сăлтавпа тĕллев çыхăнăвĕсене кăтартни;
-рассужденисен логикăллă сăнчăрне йĕркелени, çирĕплетсе каланин тĕрĕслĕхне сӳтсе явни;
- доказательство;
- гипотезăсем кăларса тăратса вĕсене сăлтавлани.

4. Ыйтăва (проблемăна) лартса ăна татса пани:

- ыйтăва лартни;
- творчествăллă тата шыравлă ыйтусене татса памалли майсене харкам тĕллĕн туни.

Хутшăнуллă ВУДсем

1.Учительпе тата тантăшсемпе хутшăнса вĕренессине планлани – кашни хутшăнаканăн тĕллевĕпе функцийĕсене, хутшăну майĕсене палăртни.
2.Ыйтусем лартни – информацие шырас тата пуçтарас ĕçе хастар хутшăнса хăюллăнах ыйтусем лартни.
3.Конфликтсене татса пани – проблемăна асăрхани, конфликта тепĕр майлă татса памалли майсене шырани тата пахалани, юрăхлă майпа усă курни.
4.Партнер хăтланчăкне (поведение) ертсе пыни – тĕрĕслени, тӳрлетни, унăн ĕçĕсене хаклани.
5.Харкам шухăшсемпе сунăмсене хутшăну задачисемпе условийĕсене кура туллин те тĕрĕс палăртни; монологла тата диалогла пуплев тунă чухне тăван чĕлхен грамматика нормисемпе тĕрĕс усă курни.

Программăн тĕп содержанийĕ

Урок тематики:

1-2-мĕш класра вĕреннине аса илесси – 6 сех.
Сасă, сас палли – 24 сех
Предложени – 24 сех
Сăмах -12 сех
Пуплев пайесем. Япала ячĕ– 9 сех
Глагол – 15 сех
Паллă ячĕ- 7 сех
3-мĕш класра вĕреннине аса илсе çирĕплетесси – 5 сех

Пуплевре пур енлĕн аталантарнă май чĕлхене ансат тишкерме, терминсемпе усă курма вĕрентесси.

2 класра мĕн вĕрентнине шута илсе, вулав урокĕсемпе тачă çыхăнтарса ачасен çыхăнуллă калаçас, тăнласа ăнкарас, вулас тата çырас мехелĕсене малалла аталантармалла. Вуламалли, тăнламалли, çыхăнуллă каласа памалли, калаçăва хутшăнмалли, çырмалли хăнăхтарусем çине таянса вĕсемпе çыхăнуллăн чĕлхе тытăмĕн тĕрлĕ сийĕпе (фонетика, лексика, морфологи, синтаксис, стилистика) усă курма пĕлнине лайăхлатмалли хăнăхтарусем куллен йĕркелемелле. Вулаттарнă, пуплеве тăнлаттарнă, çыхăнуллă пуплев тутарнă, çыртарнă май вĕренекенсене чĕлхен тĕрлĕ енĕсене (аспекчĕсене) ансат тишкерме, чĕлхе ăслăлăхĕн кирлĕрех терминĕсемпе, янтă пĕлĕвĕсемпе усă курма вĕрентмелле.

Çыхăнуллă пуплев. Пуплевĕн пурнăçри пĕлтерĕшĕ.

Текст. Ăна темăпа çыхăнман предложенисен пуххипе танлаштарасси. Текстра мĕн çинчен каланине (текст темине) палăртасси. Текста темиçе сыпăка (пая) уйăрасси. Пысăках мар текста, унăн пайĕсене ят парасси.

Ӳкерчĕксемпе ĕçлесси. Ӳкерчĕксем тăрăх ыйтусене хуравласси, предложенисем тăвасси. Вĕсене çырасси.
Изложении çинчен ăнлантарасси.

Ыйтусене ушкăнпа хуравланă, йывăр орфограммăсене асăрхаттарнă хыççăн вĕрентъĕĕ пулăшнипе 30-45 сăмахлă текст тăрăх изложени ĕçрасси.

Ачасен пурнăçĕпе çыхăннă темăсемпе (вăйă выляни, вăрмана экскурсие кайни, кама та пулин пулăшни, шкул çинчен) 4-5 предложенирен тăракан пĕчĕк калав тăвасси.

Пуплев этикечĕ. Сывлăх сунни. Сывлăх суннă чух усă куракан тараватлăх сăмахĕсемпе сăмах майлашăвĕсем. Паллашу сăмахĕсемпе предложенисем. Сăпайлăн тав тума пĕлесси. Сыв пуллашу сăмахĕсем.

Ĕç хучĕсем. Ансат пĕлтерӳ хайласси. Юлташ патне çыру çырасси.

Чĕлхене ансат тишкересси, терминсемпе усă курасси

Алфавит. Саспаллисен ячĕсем тата йĕрки. Уçă тата хупă сасăсем. Хытă тата çемçе сасăсем.

Пĕр-пĕр саспаллипе пуçланакан сăмахсене словарьте шыраса тупма вĕрентесси. Сăмахсене алфавит йĕркипе вырнаçтарма хăнăхтарасси (пуçламăш сас палли тăрăх).

Япалана пĕлтерекен сăмахсем. Вĕсене кам? тата мĕн? ыйтусем тăрăх тупасси.

Япала ĕçне пĕлтерекен сăмахсем. Вĕсене мĕн тăвать? мĕн тăвĕ? мĕн турĕ? ыйтусем тăрăх тупасси.

Япалан тата унăн ĕçĕн паллине пĕлтерекен сăмахсем, вĕсене мĕнле? ыйту тăрăх тупасси.

Сăмахсене вĕсен пĕлтерĕшĕсене кура ушкăнласси. Хирĕçле _пĕлтерĕшлĕ сăмахсем (хура - шурă, пысăк - пĕчĕк, сарлака - ансăр, пылак - йӳçĕ). Ĕывăх пĕлтерĕшлĕ сăмахсем: васка - хыпалан, кил - пыр, усал - хаяр, аван - лайăх, илемлĕ - хитре, чипер.

Лексикăпа тематика ушкăнĕсем: а) тĕс ячĕсем (хĕрлĕ, сарă, шурă, хура, хăмăр, кăвак т.ыт.те; çӳрен, турă, хăла, ула, сарă-хăла (лаша çинчен); ă) çынна хаклакан сăмахсем (чипер, илемлĕ, тирпейлĕ, тăрăшуллă, ĕĕчен, кахал, наян, мăнтăр, начар т.ыт.те).

Предложени. Пуплеври предложенисене уйăрасси (маларах вĕреннине ĕирĕплетесси). Предложенин тĕп (подлежащипе сказуемăй) тата кĕçĕн членĕсем (ячĕсене асăнмасăр).

Тĕрлĕ калăплă (тытăмлă) предложенисем тума тата çырма хăнăхтарасси. Вĕсене (кам? мĕн? камăн? мĕнĕн? кама? мĕне? камра, мĕнре? камран? мĕнрен? кампа? мĕнпе? камсăр? мĕнсĕр? камшăн? мĕншĕн?) ыйтури сăмахсемпе анлăлатасси.

Пунктуаци. Предложени вĕçне пăнчă, ыйту тата кăшкăру паллисем лартасси.

Орфографи. 1) Хытă уĕă сасăллă сыпăк е сăмах вĕçĕнчи [л'], [н'], [т'] сасăсене л, н, т саспаллисем хыççăн çемçелĕх палли (ь) çырса палăртасси.

2) Уйăракан çемçелĕх палли (ь) çырасси.

3) Вăрăм хупă сасса икĕ пĕр пек сас паллипе палăртасси.

4) Сăмаха пĕр йĕркерен тепĕр йĕркене куĕарасси.

5)Çын ячĕпе хушаматне тата ашшĕ ятне, выльăхсемпе чĕр чунсен уйрăм ячĕсене, хула, ял, урам, юхан шыв ячĕсене пысăк саспаллирен пуçласа çырасси.

6) Вырăс чĕлхинчен йышăннă хăш-пĕр сăмахсене вырăс чĕлхинчи пекех çырасси.

Чăваш чĕлхи урокĕсен тематика планĕ. 3-мĕш класс *(102сехет, эрнере 3 сехет)*

Урок темисем	Сехет шучĕ
1-2-мĕш класра вĕреннине аса илесси	6 сех.
Текст.	1
Предложени.	1
Сăмах. Çырса илни «Туссем»	1
Сасăсемпе сас паллисем.	1
Ăсласа хушса çырса илни «Ĕç ăсталăха юрататьֻ».	1
Ӳкерчĕксем тăрăх калав йĕркелесе çырасси	1
Сасă. Сас пали.	24 сех.
Вăрăм хупă сасăсене икĕ сас паллипе палăртасси.	2
Диктант «Авăн уйăхĕ)	1
Ч сасă умĕнчи хупă сасăсен çемçелĕхне ятарласа палăртманни	2
Ыйусемпе ĕçлени.	1
Сăпайлăх сăмахĕсем	2
Ç, ч сас паллисем хыççăн ы е и çырасси	2
Калав содержанине кĕскен çырасси	1
Вырăс чĕлхинчен çыру урлă йышăннă сăмахсенче б, г, д, ж, з, ф, ц, щ сас паллисене çырасси	3
Телефонпа калаçасси	1
Изложени.	1
Э, е, ё, ю, я сас паллисемпе усă курма пĕлесси	4
Диктант «Туслăх»	1
Библиотекăран илнĕ кĕнекесен списокне тăвасси	2
Предложени.	24 сех.
Предложени çинчен мĕн пĕлнине аса илесси	1
Предложени çинчен мĕн пĕлнине аса илесси	1

Текст тата предложени	1
Калуллӑ предложенисем.	1
Ыйтуллӑ предложенисем	1
Хистевлӗ предложенисем	1
Вӗреннине ҫирӗплетни.	1
Кӑшкӑруллӑ предложенисем.	1
Предложенин тӗп членӗсем	2
Предложенин кӗҫӗн членӗсем	1
Ӳкерчӗк тӑрӑх текст ҫырасси	1
Сӑмах майлашӑвӗ. Предложенири сӑмахсен ҫыхӑнӑвӗ.	2
Асӑрхаттару диктанчӗ.	1
Ансӑр тата анлӑ предложенисем	3
Предложени ҫинчен вӗрӗннине пӗтӗмлетни.	3
Тӑванлӑх сӑмахӗсем.	3
Ҫырса илни «Ват асатте уявӗ»	1
Сӑмах.	12 сех.
Сӑмах тытӑмӗ. Тымар тата аффиксем.	1
Сӑмаха улӑштаракан тата сӑмах тӑвакан аффиксем	1
Хӑнана чӗнесси.	1
Ҫӗнӗ сӑмахсем – ҫӑ(-ҫӗ), - лӑх(-лӗх) аффиксем хушӑнса пулни.	1
Ҫӗнӗ сӑмахсем – у(-ӳ), - лӑ(- лӗ), ла(-ле) аффиксем хушӑнса пулни	1
Изложени.	1
Пӗр тымартан пулнӑ сӑмахсем	1
Диктант.	1
Аффикслӑ сӑмахсене тӗрӗс ҫырасси	3
Вӗреннине ҫирӗплетесси.	1
Пуплев пайӗсем. Япала ячӗ.	9 сех.
Япала ячӗн пӗлтерӗшӗ тата ыйтӑвӗсем	3
Япала ячӗсем хисеп тӑрӑх улшӑнни	2
Тӗрӗслев ӗҫӗ.	1
Ш, с, ҫ сасӑсемпе пӗтекен япала ячӗсене нумайлӑ хисепре тӗрӗс ҫырасси	2
Диктант.	1
Глагол.	15 сех
Глагол пӗлтерӗшӗ, ыйтӑвӗсем	1
Хирӗҫле пӗлтерӗшлӗ глаголсем (антонимсем)	1
«Зоопаркра». Калава вӗҫлесси.	1
Ҫывӑх пӗлтерӗшлӗ глаголсем (синонимсем)	1
Глагол улшӑнӑвӗ	1
Хальхи вӑхӑт	2
Тӗрӗслев ӗҫӗ.	1
Иртнӗ вӑхӑт	3
Диктант.	1
Пулас вӑхӑт	2
Ӳкерчӗк тӑрӑх калав туса ҫырасси	1

Паллă ячĕ..	7 сех
Паллă ячĕн пĕлтерĕшĕ, ыйтăвĕсем. Паллă ячĕ улшăнманни.	2
Паллă ячĕ япала ячĕпе тата глаголпа çыхăнни.	1
Çывăх пелтерĕшлĕ паллă ячĕсем (синонимсем)	1
Çулĕпе аслăрах çынсене хисеплесе чĕнесси	1
Çывăх пелтерĕшлĕ паллă ячĕсем (антонимсем)	1
Хирĕçле пĕлтерĕшĕ паллă ячĕсем (антонимсем)	1
Виççĕмĕш класра вĕреннине аса илсе çирĕплетесси.	5 сех.
Сасăсемпе сас паллисем	1
Предложени.Диктант.	1
Сăмах тытăмĕ	1
Пуплев пайĕсем	1
Пĕтĕмлетӳ урокĕ.	1

4– мĕш класс.

Çирĕплетнĕ вĕренӳ планĕпе 4-мĕш класра чăваш чĕлхи вĕрентме эрнере 2 сехет уйăрнă, çулталăкра 68 сехет

Предметăн шалашĕ (содержанийĕ)

1.Вĕреннине аса илни -
2. Сăмах тытăмĕ тата пулĕв
3. Текст
4. Предложенин пĕр йышши членĕсем
5. Пуплев пайĕсем
6. Япала ячĕ
7. Паллă ячĕ
8. Хисеп ячĕ
9. Местоимении
10. Глагол
11. Вĕренӳ çулĕнче ăса хывнине аса илесси

Предметăн пулас результачĕсем.

Харкам (личностные) результатсем

- ачасем хăйсем вĕренекен пулнине ăнланни, вĕренекенĕн яваплăхне уçăмлани;
- ачасем тăван çĕршыв, тăван халăх, тăван чĕлхе ăнлавсене ăша хывни, хăйсем хăш халăх ывăл-хĕрĕ пулнине ăнланни, вĕсен тăван халăха хисеплес туйăм амаланма пуçлани;
- ачасем таврари пурнăç, этем, çут çанталăк çинчен мĕн пĕлнине анлăлатни, тавракурăмĕ йĕркеленсе пыни;
- харпăр хăй хăтланăвĕсене сăнама-асăрхама, вĕсемшĕн яваплă пулма хăнăхса пыни;
- шкулта, класра, урамра, килте, хăнара хăвна мĕнле тытмаллине, уроксене мĕнле хатĕрленмеллине, ĕç вырăнне хатĕрлемеллине, парта хушшинче мĕнле лармаллине, ĕç хатĕрĕсемпе мĕнле усă курмаллине, ĕçе тăрăшса, тимлĕ, тирпейлĕ тумаллине ăнланни;
- тимлĕх калăпăшĕ, пахалăхĕ, самантлăх, ятарлă тата ирĕклĕ астăвăмĕ аталанни;
- хайлавсенчи сăнарсен лайăх тата начар енĕсене шута илни;
- пĕчĕккĕн аслисемпе пĕрле ĕçе хăнăхса пымаллине, пурнăçра çак хăнăхусем кирлĕ пулассине ăнланни;

- ĕмĕтленни, вĕренни пунăçра кирлĕ пулнине тавçăрни.
- шкулта вĕренни пĕлӳ пухмалли, аталанмалли, харпăр хăй пурнăçне кăсăклăрах, усăллăрах тума вĕренмелли тĕп мел пулнине ăша хуни;
- ачан кăмăл-сипечĕ çирĕпленсе пыни: ваттисене хисеплемеллине, çынпа ырă пулмаллине, çынсем хушшинче хăвна мĕнле тытмаллине, чĕр чунсене юратмаллине ăнланса илни;
- шухăшлав ăслайĕсем туптанни;

Пĕлӳлĕх (познавательные) результачĕсем:

- çырнă чух мĕнле лармаллине тата çыру хатĕрĕсемпе мĕнле усă курмаллине пĕлни;
- таврари япаласене, пулăмсене тĕпчес ăнтăлав аталанни;
- таврари япаласемпе пулăмсем çинчен мĕн пĕлнине системăлани: «Тăван çĕр-шыв» ăнлава уçăмлани. Вăл çуралнă вырăн, тăван ял, тавралăх, хăй пурăнакан республика тата çĕр-шыв (Раççей) пулнине ăнланни, унăн культури, мухтавлă çыннисем çинчен пĕлни; çут çанталăк законĕсем, япаласемпе пулăмсем пĕр-пĕринпе çыхăнса аталаннине курни;
- тавралăх енĕсене, япалан вырăнне кăтартма, тавралăхри вырăнне палăртма пĕлни;
- япаласен пĕрпеклĕхне, уйрăмлăхне, вĕсем мĕнпе уйрăлса тăнине курма, палăртма пултарайни;
- ачан тавракурăмĕ анлăланни: çут çанталăкри пулăмсем, çулталăк вăхăчĕсем, çемье, чĕр чунсем, ачасен пурнăçĕ, ĕçĕ-хĕлĕ çинчен тĕплĕнрех пĕлни, тĕнче курăмĕ йĕркеленсе пыни;
- туйăм культури çивĕчленни: кирлĕ вăхăтра пулăшма, мĕн тумалла, мĕнле тумаллине тавçăра пуçлани;
-пысăк, пĕчĕк, тан уçлăха курни, логикăллă шайлаштарайни;
- вĕренӳ хатĕрĕсенче кирлĕ материала шыраса тупма пĕлни;
- вĕренӳ хатĕрĕсенче панă символсене, модельсене, схемăсене,паллăсене ăнланни;

Йĕркелӳ-хаклав (регулятивные) результачĕсем:

- тантăшĕсен тата харпăр хăй ĕçне тищкерейни тата пахалайни;
- тишкерӳ - пĕтĕçтерӳ ĕçне хăнăхни, пĕтĕмĕшлине пайсем çине уйăрма, пайĕсене пĕтĕçтерме пĕлни;
- тĕрĕс курма, япаласен уçлăхри вырăнне палăртма пултарни;
- хăйĕн ăçне вĕрентекен, юлташĕсем хакланине йышăнни;
- вĕрентекен, класпа пĕрле палăртнă задачăна татса памалли тĕрлĕ майсем тупни;
- хăвăн шухăшна ăнлантарса парайни;
- йăнăша курма, пĕр-пĕрне йăнăш тăвасран асăрхаттарма вĕренни;
- ĕç йĕркине, мĕн хыççăн мĕн тумаллине, мĕншĕн ун пек тумаллине тавçăрни;
- ĕçĕн кашни тапхăрне вĕрентекен пулăшнипе хак парса пырайни;
- харпăр хăй ĕçне планлама пĕлни.

Хутшăну (коммуникативные) результачĕсем:

- шухăша тĕрĕс те уçăмлă, çыхăнуллă каласа пама тăрăшни;
- текстпа ĕçлеме пĕлни, вулани çинчен çыхăнуллă тата уçăмлă каласа пама тăрăшни;
- ачан пуплевĕ, йăнăша курма, пĕр-пĕрне йăнăш тăвасран асăрхаттарма вĕренни;
-пуплев культури аталанни: пĕр-пĕр япала, пулăм, ĕç çинчен çыхăнуллă, кирлĕ сăмахсемпе усă курса каласа пама пултарни; юлташпа, аслисемпе, ваттисемпе мĕн çинчен тата мĕнле сăмахсемпе усă курса калаçмаллине ӳнкарни, кампа калаçнă чух, хăçан, мĕнле сăмахсемпе (сывлх сунни, тав туни, сывпулашни) усă курмаллине тавçăрни;
- çывăх, хирĕçле, пĕр пĕлтерĕшлĕ, нумай пĕлтерĕшлĕ сăмахсен пĕлтерĕшĕсене тĕрĕсрех, тарăнрах ăнланни, вĕсен ретĕнче кирлине суйлайни;
- сăмахсен куçăмлă пĕлтерĕшне ăнланни;
- чăваш чĕлхинче сăмахсен предложенире çирĕп йĕрке пуррине ăнланни, ăна пуплевре тытса пырайни;
- каласа парассин тĕрлĕ тĕсĕсене (калав, сăнлав, уйлав) пĕлни. Вĕсен тытăмĕпе уйрăмлăхĕсене курма, калавăн тĕрлĕ тĕсне йĕркелеме пултарайни;

- калав темине, тĕп шухăшне палăртайни;

- хутшăну пуплев\ (диалог) тытăмне, унти предложенисен хăй евĕрлĕхне (ытларах тулли мар предложенисем) пĕлни. Диалог шалашĕ пĕр темăна, пĕр тĕп шухăша пăхăнса тăнине ăнланни. Майĕпен хутшăну пуплевне тĕрлĕ пуплев ситуацийĕсенче усă курма пултарни;

- ушкăнпа ĕçлеме пĕлни;

- сăмах йышĕ пуянланни;

- çынсем тĕрлĕрен шухăшлама пултарнине ăнланни.

Предметăн пайрам (предметные) результачĕсем:

4- мĕш класс пĕтернĕ тĕле ача çакăн пек пĕлӳ-хăнăхусем илет:

1. тĕрлĕ текста тишкерме, тӳрлетме вĕренсе пыни;
2. пуплев культурин енĕсене тимлеме хăнăхса пыни;
3. калура тата çырура пуплев тата хутшăну этикечĕннормисене тытса пыма хăнăхса пыни;
4. урокра тата тулашĕнче харпăр хăй ĕçне йĕркелеме вĕренсе пыни.

4-мĕш класс пĕтернĕ тĕле ача çакăн пек пĕлӳ-хăнăхусем илме пултарать:

1. вĕреннĕ орфограммăсенчен тăракан 55-60 сăмахлă текста таса, тĕрĕс те илемлĕ çырса илме, итленипе (диктант) çырма, предложенисем вĕçĕнче кирлĕ чарăну (пăнчă, ыйту е кăшкăру) палли лартма;
2. сăмахсен сасă тытăмне сăнама: сыпăксене уйăрма, уçă тата хупă сасăсене палăртма, уçă сасă çине пусăм ӳкни-ӳкменнине пĕлме, хупă сасă хытти-çемçине, янăравлă-янăравсăррине туйма, сăмахри сасăпа саспалли хисепне уяма;
3. сăмах тытăмне (тымарĕпе аффиксне) калама;
4. пуплев пайĕсене (япала ячĕ, глагол, паллă ячĕ) палăртма, вĕсем мĕнле формăрине (япала ячĕсен хисепне, глаголсен вăхăчĕпе хисепне) чухлама;
5. предложенири сăмахсен çыхăнăвне асăрхама, сăмах майлашăвĕсене уйăрма;
6. предложени тытăмне (синтаксисне) ансат тишкерме (вăл калуллă, ыйтуллă е хистевлĕ, кашкăруллă е кăшкăрусăр пулнине палăртма, унăн тĕп тата кĕçĕн членĕсене, вĕсем хушшинчи çыхăнăва ыйту лартса тупма);
7. ушкăнпа тунă е хатĕр планпа усă курса 55-65 сăмахлă изложени çырма вĕренсе çитмелле.

4 класс

Тематика планĕ.

№	Раздел теми	Урок теми	Сехет шучĕ	Вăхăт
1		Савнă çĕр, чăваш çĕр-шывĕ	1	16 сех
2-3	Вĕреннине аса илни	Сăмах. Предложени. Текст.	2	
4-5		Сасăсем тата сас паллисем. Сыпăк, пусăм.	2	
6		**Тĕрĕслев ĕçĕ. Çырса илни.**	1	
7		Йăнăшсемпе ĕçлесси.Хутшăну йăли-йĕрки. Этикет.	1	
8	Сăмах тытăмĕ тата пулăвĕ	Пĕр тымарлă сăмахсем	1	
9		Сăпайлăх сăмахĕсем.	1	
10-11		Сăмах аффикс хушăннипе пулни	2	
12		Măшăр сăмахсем	1	

13		Сăмахсене икĕ хут калани.	1	
14		**Тĕрĕслев диктанчĕ.**	1	
15-16	Текст	Йăнăшсемпе ĕçлесси. Текстри предложенисен килĕшĕвĕ	2	
17		Текст теми	1	16 сех
18		Текстăн тĕп шухăшĕ	1	
19		Текст тытăмĕ	1	
20		**Тĕрĕслев ĕçĕ. Изложени.**	1	
21	Предложенин пĕр йышши членĕсем	Пĕр йышши членсем çинчен ăнлантарни	1	
22		Пĕр йышши членсене çыхăнтаракан союзсем	1	
23	Пуплев пайĕсем	Сăмахсене пĕлтерĕш тăрăх ушкăнлани, пуплев пахалăхĕ.	1	
24-25	Япала ячĕ	Япала ячĕсен вĕçленĕвĕ. Падежсем	2	
26		Хупă сасăпа пĕтекен япала ячĕсен вĕçленĕвĕ	1	
27		Уçă сасăпа пĕтекен япала ячĕсен вĕçленĕвĕ	1	
28		Япала ячĕсене нумайлă хисепре вĕçлени	1	
29-30		Япала ячĕсем çинчен вĕреннине пĕтĕмлетни	2	
31		**Тĕрĕслев диктанчĕ.**	1	
32		Йăнăшсемпе ĕçлесси. Саламламалли правилăсем	1	
33-34	Паллă ячĕ	Паллă ячĕсен пĕлтерĕшĕ, пулăвĕ	2	11 сех
35-36		Паллă ячĕсен тĕп тата танлаштаруллă степенĕсем	2	
37-38		Паллă ячĕсен вăйлă степенĕ	2	
39-40		Паллă ячĕсем çинчен вĕреннине пĕтĕмлетни	2	
41		**Тĕрĕслев ĕçĕ. Çырса илни.**	1	
42	Хисеп ячĕ	Йăнăшсемпе ĕçлесси.Хисеп ячĕсен пĕлтерĕшĕ	1	
43		Ĕç хучĕсем, пĕлтерӳ, заметка çырасси	1	
44	Местоимени	Местоимени пĕлтерĕшĕ	1	12 сех
45		Сăпат местоименийĕсем	1	
46		Уяв ячĕпе саламласси	1	
47-48	Глагол	Глаголăн пурлă тата çуклă формисем	2	
49		Глагол вăхăт тăрăх улшăнни	1	
50		**Тĕрĕслев изложени.**	1	
51		Йăнăшсемпе ĕçлесси. Глагол сăпат тăрăх улшăнни	1	
52		Глагол хисеп тăрăх улшăнни	1	
53		Хальхи вăхăтри глаголсен сăпатланăвĕ	1	
54		Хальхи вăхăтри глаголсене çырасси	1	
55		Иртнĕ вăхăтри глаголсен сăпатланăвĕ	1	
56		Пулас вăхăтри глаголсен сăпатланăвĕ	1	13 сех
57-58		Глагол çинчен вĕреннине пĕтĕмлетни	2	
59		**Тĕрĕслев диктанчĕ.**	1	
60-61	Вĕренӳ çулĕнче ăса	Йăнăшсемпе ĕçлесси. Сăмах тытăмĕ тата	2	

	хывнине аса илесси	пулăвĕ. Текст.		
62-63		Предложени. Текст.	2	
64-65		Пуплев пайĕсем. Текст.	2	
66		**Пĕтĕмĕшле тĕрĕслев ĕçĕ.**	1	
67		Йăнăшсемпе ĕçлесси.	1	
68		Тестсемпе ĕçлени	1	

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЕ УЧЕБНЫЕ МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ УЧЕНИКА

- Çыру тетрачĕ 1, 2, 3, 4. «Чăваш букварĕ» тăрăх вулама-çырма вĕрентнĕ чух усă курмалла. Т. В. Артемьева, М. К. Волков, С. П. Руссков. – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2012.

- Тăван чĕлхепе литература вулавĕн тĕслĕх программисем: чăваш шкулĕн 1-4 クласĕсем валли / М.К.Волков, Л.П.Сергеев, Т.В.Артемьева, О.И.Печников, А.Р.Кульева – Шупашкар: Республикин вĕренӳ институчĕн издательстви, 2013. – 80 с.

- Чăваш букварĕ: 1-мĕш класс валли / Т.В.Артемьева, М.К. Волков, Л.П. Сергеев - Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2007.

-Чăваш чĕлхи: 2-мĕш класс валли / Л.П. Сергеев, Т.В. Артемьев, А.Р. Кульева, Ю.С. Семенов.- Шупашкар: Чăваш кĕнекĕ издательстви, 2007.

- Чăваш чĕлхи. Ĕç тетрачĕ. 2-мĕш класс вали / А.Р. Кульева, О.Г. Кульев. - Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2013.

- Чăваш чĕлхи: 3-мĕш класс валли / Л.П. Сергеев, Т.В. Артемьев, А.Р. Кульева, Ю.С. Семенов.- Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2005.

- Чăваш чĕлхи. Ĕç тетрачĕ. 3-мĕш класс вали / А.Р. Кульева, О.Г. Кульев. - Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2013.

-Чăваш чĕлхи: 4-мĕш класс валли / Ю.М.Виноградов, А. Р. Кульева. - Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2007. – 207 с.

- Чăваш чĕлхи. Ĕç тетрачĕ. 4-мĕш класс вали / А.Р. Кульева, О.Г. Кульев. - Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2013.

МЕТОДИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ УЧИТЕЛЯ

1. ЕрмошкинаА.А.,Чернова Н.Н. Чăваш азбуки (Чувашская азбука) Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во, 2015. – 143 с.

2.Чернова Н.Н. Рабочая пропись к «Чувашской азбуке» Чуваш. кн. изд-во, 2021.

3. Артемьева Т.В. Таблицы по обучению чувашской грамоте/ Т.В. Артемьева. – М.: Экзамен, 2014. –54 с.
4. Артемьева Т.В., Кульева А.Р. Таблицы по чувашской грамматике: 1-4 классы/ Т.В. Артемьева, А.Р. Кульева. – М.: Экзамен, 2013. – 64 с.

5. Кульева А.Р., Авакумова В.М., Авакумова Р.М. Таблицы по чувашскому языку: Для 1-4 классов чувашской школы/ А.Р. Кульева, В.М. Авакумова, Р.М. Авакумова. – Чебоксары, 2012. – 54 с.
6. Кульева А.Р., Кульев О.Г. Пĕтĕмлетӳ тĕрĕслев ĕҫĕсем (Итоговые контрольные работы): 1 класс/А.Р. Кульева, О.Г. Кульев. – Чебоксары: Новое время, 2012. – 42 с.
7. Артемьева Т.В., Печников О.И. Сборник текстов для изложений на чувашском языке: 1-4 классы/ Т.В. Артемьева, О.И. Печников. – Чебоксары: РИО НИИ педагогики и психологии, 2017. – 132 с.
8.Печников О.И. Чăвашла калаҫма вĕренетĕп. Хăнăхтарусем. 1-мĕш пайĕ. Вырăс шкулĕн 1 -4 класĕсем валли. - Ш., 1998.
9.. Чувашский алфавит (настенная таблица)
10. Географические карты России, Чувашской Республики

ЦИФРОВЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ РЕСУРСЫ И РЕСУРСЫ СЕТИ ИНТЕРНЕТ

htpp://www.chrio. cap.ru

htpp://www.gov.cap.ru

htpp:// www. cap .ru

htpp:// www. lib. cap.ru

htpp://www.archives21 .ru

htpp://www.smi21 .ru

htpp://www,culture21 .ru

htpp: //www. chuvashia-tv. ru

МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

УЧЕБНОЕ ОБОРУДОВАНИЕ

ОБОРУДОВАНИЕ ДЛЯ ПРОВЕДЕНИЯ ПРАКТИЧЕСКИХ РАБОТ

Настенная доска с набором приспособлений для крепления картинок
3. Мультимедийный проектор 4. Компьютер
5. Экспозиционный экран

Вĕренекенсен ҫыхăнуллă пуплевне, ҫыру хăнăхăвĕсене, чĕлхене тишкерме пĕлнине хакласси

Сăмахпа каласа хуравланине хакламалли виҫесем

«5» пала ҫакан пек чухне лартмалла: вĕренекен ача программăри материала ăнланса, туллин, тĕрĕс пĕлнине кăтартать, хăй каланине теслехсемпе сиреплетсе парать; самахсемпе предложенисене хай теллен тата терес тишкерет, верентусе сене текстра халиччен веренне грамматикапуламесене, самахсене менле сырмаллине, предложенири чарану паллисен салтавне терес анлантарать; йеркипе, сыханулла каласа хуравлать, пуплев йанашесем пачах тумасть е 1 йанашран ытла тумасть пулсан.
«4» палла сакан пек чухне лартмала: веренекен хураве «5» паллапа хакламалли висесене тивестерет, анчах вал правиласене сиреплетме илне теслехсенче 1-2 йанаш тавать, весене хаех е верентусе пулашнипе самалланах турлетет; каласа пана чух 1-2 печек йанаш тавать пулсан.
«3» палла сакан пек чухне лартмалла: веренекен материала петемешле анланать, анчах туллин хуравлаймасть, верентусе пулашнипе сес каласа пама пултарать; текста тишкерне чух уйрам йанашсем тавать, весене верентусе ыйтусем панипе сес турлетет; правиласене харкам теллен теслехсемпе сиреплетсе параймасть, ку есе верентусе хушма ыйтусем парсан сес пурнаслаять; сыханулла каласа параймасть, каласа пана чух темисе йанаш тавать пулсан.

«2» палла сакан пек чухне лартмалла: веренекен материала петемпех е унан чи кирле пайне пелмест, каласа пана тата текстпа еслене чухне пысак йанашсем тавать, весене верентусе пулашнипе те турлетеймест пулсан.

Таса та илемлĕ çырнине хакламалли виçесем

2-мĕш класран пуçласа таса та илемлĕ çырассин хăнăхăвĕсене те тĕрĕслесех тăмалла. Хаклас критерисен шутне каллиграфин çак виçисем кĕреççĕ: сас паллисен ĕлкисене пăсмасăр, уçăмлăн, пĕр пек виçеллĕ чалăштарса çырни, вĕсен çуллĕшĕ тан пулни, йĕрсен хулăнăшĕ, сас паллисем, сăмахсем хушшинчи хушă пĕр пекки, яланах пĕрешкел тата çителĕклĕ хăвăртлăхпа çырни.

«5» палла çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен ачан ĕçĕ каллиграфии нормисене тивĕçтерет, çырура пĕр-икĕ пысăках мар çитменлĕх пулма пултарать.

«4» палла çакан пек чухне лартмалла: вĕренекен ача çырăвĕ виçесенчен пĕрне тивĕçтермест, 1-2 пысăках мар çитменлĕх пур.

«**3» палла** çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен çырăвĕ каллиграфии виçисенчен 1-2 шне тивĕçтерейместь, 1-2 пысăках мар çитменлĕх пур.

«2» палла çакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен ачан çырăвĕ каллиграфии виçисенчен чылайăшне тивĕçтермест.

Пысăках мар йăнăшсем шутне çаксем кереçççе:

-хăш-пĕр сас паллисене тĕрĕс мар çырни

-пысăк тата пĕчĕк сас паллисене пĕр йĕр çинче çырманни

-хăш-пĕр сас паллисене тĕрĕс çыхăнтарманни

-йĕртен çӳлелле е аялалла тухса çырни

-ытлашши шултра е вĕтĕ çырни

-хăш-пĕр тĕлте сас паллисене пĕрешкел чалăштарса çырманни, сас паллисем, сăмахсем хушшинчи хушă пĕр пек пулманни

-хăш-пĕр сас паллисен тăрринчи паллăсене, çекĕлсене пăсса çырни.

Диктант тата çырса илмелли текстăн калăпашĕ çакăн пек пулмалла:

классем	чĕрĕксем			
	1	2	3	4
2	20-25		30-35	
3	35-40		45-50	
4	50-55		60-65	

Диктанта çак виçесемпе хакламалла:

«5» палла çакан пек чухне лартмалла: ача орфографипе пунктуации йанашесем пачах туман, орфограммасене турлетмен, каллиграфии висисене паханса сырна, анчах уйрам ситменлехсем (сиктерсе хаварна сас паллисене кертсе лартни, сас пали елкине турлетни т.ыт.те) пур пулсан.

«4» палла сакан пек чухне лартмалла: сыру есенче орфографии йанашесем 2, пунктуации йанаше 1 ытла мар, е 1 орфографи, 2 пунктуаци йанаше, есе тирпейле сырна, анчах темисе серте каллиграфии висисене тивестермен, пер-пер орфограммана турлетни пур пулсан.

«3» палла сакан пек чухне лартмалла: орфографипе пунктуации йанашесем 6-ран ытла маар, диктантра орфографии йанашесем 3-рен 5-е сити, пунктуации йанашесем 3 таран; е 5 орфографи, 1 пунктуаци йанаше, есе тирпейсер, каллиграфии висисене паханса сырман тата терле орфограммана турлетни 1-2 пулсан.

«2» палла сакан пек чухне лартмалла: диктантра орфографии йанашесем 6, пунктуации йанаше 3-4ран ытла, есе тирпейсер, каллиграфии висисене паханмасар сырна, 3-5 турлетни пур пулсан.

Диктантра саксене йанаш тесе шутламалла:

-самаха орфографии правилисене пасса сырни, сас паллисене ылмаштарнса лартни, пер самаха тепер самахпа улаштарни

-веренне правиласене пелменнипе чарану пали лартман е терес мар лартна пулсан.

Диктантра саксем йанаш шутланмассе:
-ку таранччен веренмен орфографии тата пунктуации правилисемпе сыханна йанашсем (кун пек самахсене класс хами синче сырса катартмалла)
-предложени весенче пер хутчен панча лартмасар хаварна, тепер предложени пусламашне пысак сас паллипе сырна пулсан;
-текст шухашне улаштармасар пер самах выранне тепер самах улаштарса сырна пер теслех канна пулсан.
Саксене пер йанаш тесе шутламалла:
- терес маар сырна саамах ике е темисе хутчен тел пулсан, сав правилапа сыханна йанаша тепер самахра та туна пулсан, весене пер йанаш тесе шутламалла;
-пысаках маар ике ситменлехе пер йанаш тесе шутламалла
Саксем пысаках мар ситменлехсем шутланассе:
Самахра пер сас паллинех асархамасар ике хут сырни (паяян, ыраан т.ыт.те)
-самаха сырса петереймен (каранта…, кенек…)
-пер йеркерен тепер йеркене кусарна чухне самахан пер пайне асархамасар парахса хаварна (ке(не)-ке)
-предложенире пер самаха ик хутчен сырни.

Пуплев тишкеревне хакламалли виçесем

«5» палла ача есе пер йанашсар пулсан, вал терминсемпе правиласене лайах пелни тата хай пелевепе терле йышши ессеем туна чухне уса курма пултарни паларсан лартмалла.
«4» палла ача терминсемпе правиласене лайах пелсен, весемпе грамматика тишкереве туна чухне пелсе уса курсан, самахсемпе предложенисен тишкерес есен ¾ пайне тусан лартмалла.
«3» палла ача веренне материала анланни паларсан, хай пелнипе уса курса тишкеревен суррине пурнасласан лартмалла.
«2» палла ача веренне мвтериала начар пелсен, вал «3» пала илмелех хуравламасан е пуплев тишкеревен ытларахаш пайне пурнаслаймасан лартмалла.

Текста сырса илнине хакламалли виçесем

Паллăсем	Орфографипе пунктуации йăнăшĕсен шучĕ		
	2 класс	3 класс	4 класс
«5»	Йанаш сук		
«4»	1-2 йанаш,1 турлетни	1 йанаш, 1 турлетни	1 йанаш, 1 турлетни
«3»	3 йанаш, 1 турлетни	2 йанаш, 1 турлетни	2 йанаш, 1 турлетни
«2»	4 йанаш, 1-2 турлетни	3 йанаш, 1-2 турлетни	3 йанаш, 1-2 турлетни
«1»	«2» паллапа хакламалли висерен ытларах		

Словарь диктантне хакламалли виçесем

Словарь диктанчен калапаше сакан пек пулмалла: 2 класра- 7 самах, 3 класра- 10-11 самах, 4 класра-12-14 самах.
Словарь диктантне сак висчесемпе хакламалла:
«5» пала - диктантра пер йанаш та сук пулсан;
«4» пала - диктантра 1 йанаш, 1 турлетни пулсан;
«3» палла –диктантра 2 йанаш, 1 турлетни пулсан;
«2» палла – диктантра 3-5 йанаш пулсан;

Изложенисемпе сочиненисене хакламалли виçесем

2-3 классенче тереслев изложенине верену сулее весенче перер, 4 класра – пуре 2 ирттермелле. Изложени тексчен калапаше диктантран 15-25 самах ытларах пулмалла.

Сочинении калапаше сахалтан та 2-3 классенче 0,5- 1 страница (8-9 предложени е 55-60 самах) 4 класра 10-11 предложени (65-75 самах) таран пулмалла.

Орфографипе пунктуации йанашесене шута илне чухне диктанта хакламалли висесене паханмалла.

Пултарулах есне 2-4 классенче пер паллапа хакламалла. 4 класра, сочинении калапашне тата ачасен сыханулла сыравен аталанавне кура, ике паллапа палартмалла: пери- шухашпа пуплев пуянлахешен, иккемеше- самахсемпе предложенисене терес сырма пелнешен.

Пĕтĕмĕшле илсен, изложенипе сочинение 2-4 классенче çапла хакламалла:

«5» палла шухашсемпе пуплеве çакан пек йĕркеленĕшен лартмалла: автор текстне тĕрĕс тата çыханулла çырса катартна (изложении), шухаш темапа килешуллен, çыхануллан аталанса пырать, факт йанашесем çук, самах йыше пуян, пуплев телешенчен текста терес те палартулла хайлана пулсан.

Терес çырнашан: орфографипе пунктуации йанашесем çук, 1-2 турлетни пулма пултарать.

«4» палла шухашсемпе пуплеве çакан пек йеркеленешен лартмалла: автор текста çителекле таран туллин сырса катартман (изложении), темана усса пана, анчах уйрам вырансенче шухаш çыханаве таталса кайни, тересех мар çырни тата пуплев çитменлехесем пур. Пуплев телешенчен петемпе 3 йанашран ытла мар, содержанипе туна йанашсем 3 таран туна пулсан.

Терес çырнашан: 2 орфографи, 1 пунктуаци йанашенчен ытла мар е 1 орфографи, 2 пунктуаци йанаше туна, пер-пер орфограммана турлетни пур пулсан.

«3» палла шухашсемпе пуплеве çакан пек йеркеленешен: автор тексчен каштах паранна (изложении), темапа килешулле тата çыханулла çырман, 2-3 предложение тересех йеркелеймен, самах йыше чухан, пуплев телешенчен çитменлехсем пур, шухаш аталанавенче (содержанире), текста йеркелессинче тата пуплевре йанашсем петемпе 5 таран пулсан.

Терес çырнашан: 3-5 орфографи йанаше таран, вариантсем: 3 орфографи, 2-3 пунктуаци йанаше, е 4 орфографи, 2 пунктуаци, е 5 орфографи, 1 пунктуаци йанаше, 2 пунктуаци, е 5 орфографи, 1 пунктуаци йанаше туна, терле орфограммасене турлетни 1-2 пулсан.

«2» палла шухашесемпе пуплеве çакан пек йеркеленешен: еçе тема тарах çырман, автор текстенчен чылай паранса кайна (изложении), текста тересех мар анланна выргансем (факт йанашесем) пур, йеркелле, çыханулла çырман, уйрам пайсем хушшинче çыханулах çук, самах йыше чухан. Текста тата пуплеве йеркелес енепе 6 çитменлехпе йанашсем пур пулсан.

Терес çырнашан: орфографии йанашесем 6-ран, пунктуации йанашесем 3-4 –ран ытла, 3-5 турлетни пур пулсан.

Асархаттарни: пултарулах есесене хаклана чухне таса та илемле сырнине, каллиграфии висисене еплерех паханнине (диктанта пахалана чухнехи пекех) шута илсе хакламалла.